

„...mind a liberális, mind a fundamentalista biblia-értelmezésben sok a szünkretista (vallásokat összemósó) vonás. Példaként említette a székely himnusz szövegét, valamint néhány mai jeles közéleti ember egyáltalán nem keresztény gondolatait.”

Mit tanít egyházunk...? ► 2. oldal

„A folyamat két legfontosabb állomása az Állami Egyházügyi Hivatal jogutód nélküli megszűnése, illetve a lelkiismereti és vallásszabadságról rendelkező 1990. évi IV. törvény elfogadása volt.”

Jubiláló törvény ► 5. oldal

„Vagy talán nem ez az egyetlen eset, amikor az úgynevezett »laikus« nagyobb bibli-kussággal, több gyülekezetismerettel tesz bizonyosságot a hívők közössége előtt, mint a tanult, akadémiát végzett lelkipásztor?”

Lelkészképzés és »laikusképzés« ► 13. oldal

Egy búzaszem halálára ► 2. oldal

Üldöztetések tegnap és ma ► 4. oldal

Az ökumené nem emberi találmány ► 6. oldal

Kultúra napi gondolatföredékek ► 6. oldal

Összhangzattan ► 11. oldal

Kinek ég a gyertya? ► 11. oldal

FOTÓK: LUKÁCS GÁBRI

Deák téri templomunkban nyílt meg az ökumenikus imahét

► 2010. január 17. és 24. között rendezik meg az ez évi ökumenikus imahetet. Országos megnyitóünnepségét január 17-én este hat órakor tartották a Deák téri evangélikus templomban. Szentbeszédet mondott dr. Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek, ígét hirdetett dr. Bogárdi Szabó István, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke.

A szolgálattevők bevonulása után Smidéliusz Gábor Deák téri igazgató lelkész szolt a sokfélekezetű gyülekezethez. A kezdőimádságot Hajduné Csernák Erzsébet metodista lelkész mondta, majd dr. Mészáros Kálmán baptista egyházelnök olvasta fel Lukács evangéliumának 24. fejezetét.

Erdő Péter 1Kor 15,12–20 alapján mondott szentbeszédet. A keresztények elpusztíthatatlan optimizmusáról beszélt, akiknek a hitük lehet az erőforrásuk és reménységük a nehézségek közepette. „A bizonytalanság, az emberek közötti feszültség, a gyűlölet, a betegség, a háborúk, az anarchia vagy a bűnözés aggasztó jelei más fénybe kerülnek, ha a feltámadás távlatában nézzük a dolgokat” – fogalmazott a bíboros. Szolt arról, hogy az idei ökumenikus imahét központi témája Krisztus feltámadása, „ez az a hatalmas tény, amely miatt a kereszténység létezik, ennek a hite kapcsol össze mindannyiunkat, Krisztus-hívőket megbonthatatlan kötelékkel”.

A szentbeszéd után Bogár-

di Szabó István, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke állt „az ország templomának” szószékére, és Lk 24,5 alapján hirdette Isten ígétét. „Krisztus üres sírjának tanúi tudták, hogy épp ott teljesedtek be az ígéretek, ahol üres a sír. Az angyal kérdése arra utal: az asszonyok és a tanítványok először nem az élő, hanem a halott Krisztust keresték. Amikor az angyal kér-

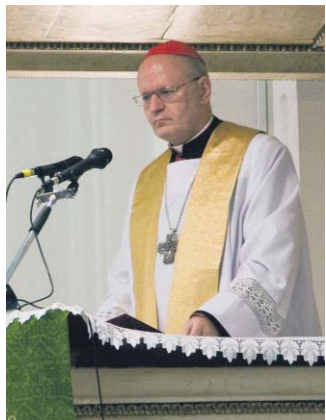

Dr. Bogárdi Szabó István

dése megnyitja az igazi emlékezetet, már Jézus szavai, sőt maga az élő Jézus nyújtott számukra reményt. Éppen itt, ahol a holtat kerestek és nem találjátok, itt találjátok az élő – ezt jelentik ezek a szavak. De azt is kérdezhetnénk: mit keres az élő a holtak között? Mit keres közöttünk Isten, aki nem a holtak, hanem az élők Istene? Minket keres, hogy megelevenítsen minket!” – fogalmazott Szabó István.

A béke jele után D. Szebik Imre nyugalmazott evangélikus püspök, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) elnöke hívott az Apostoli hitvallásra. Közbenjáró és hálaadó imádságot dr. Fabiny Tamás evangélikus püspök és Tarr Zoltán

református zsinati tanácsos fogalmazott meg; a *Miatyánkot* dr. Bóna Zoltán református lelkésszel, a MEÖT főtítkárával együtt mondta a gyülekezet.

Dr. Erdő Péter

Áldást Kalota József ortodox érseki vikárius, Voislav Gality püspöki helynök és Magyar Máriusz román ortodox esperes kért a gyülekezetre, amelynek ajkáról – Gáncs Péter evangélikus püspök elbocsátó szavai után – a *Himnusz* csendült fel.

Az imahetet megnyitó istentiszteleten dr. Finta Gergely és Mekis Péter orgonált, a Lutheránia énekkart dr. Kamp Salamon karnagy dirigálta. A gyülekezeti énekek mellett felsendült Kapi Gyula 46. zsoltára, valamint Kodály Zoltán 114. genfi zsoltár című műve is.

Az idei imahét során a különböző felekezetek szerte a nagyvilágban a skóciai egyházak által összeállított tematika alapján imádkoznak a Krisztusban hívők egységért. Az ez évi esemény bibliai mottója: *„Ti vagytok erre a tanúk.”* (Lk 24,48)

■ HORVÁTH-BOLLA

SZUZZANNA

Forrás: evangelikus.hu

Istentisztelettel köszöntötték a magyar kultúra napját

► „Kultúra szavunk eredeti jelentése »földet művelni«, legmagasabb rendű értelme pedig: »tisztelni Istent« – mutatott rá Jankovics Marcell a magyar kultúra napja alkalmából január 17-én rendezett szatmárcsekei ünnepségen, amelyet – a hagyományoknak megfelelően – ökumenikus istentisztelettel kapcsolódóan tartottak meg az ukrán határ menti település református templomában. A Kossuth-díjas filmrendező a Kölcsey Társaság neki adományozott emléklapjének átvétele után szolt a hajlékot zsúfolásig megtöltő gyülekezethez, hangsúlyozva, hogy a megelőző másfél órában tehát a kultúra legmagasabb rendű megnyilvánulását élhette át Isten házában a közössége. Az ünnepi eseményen részt vett és beszédet mondott a Magyar Körtársaság államfője, Sólyom László is, majd a templomi együttlétet követően maga is koszorút is helyezett el nemzeti imádságunk költőjének, Kölcsey Ferencnek a közeli síremlékén.

Jóllehet himnuszunk megírását Kölcsey 1823. január 22-én fejezte be, és 1989 óta ez a nap neveztetik a magyar kultúra napjának, az ünnep „meghonosításában” elévülhetetlen érdemeket szerzett Kölcsey Társaság immár tizenöt éve az évfordulót megelőző vasárnapon tartja – istentisztelettel kötődő – emlékünnepeit Szatmárcsekén. 1995 óta ekkor adják át a társaság által alapított díjat is, amelyben azok részesülhetnek, akik életművükkel kiemelkedően gazdagították „az össznemzeti magyar és az egyetemes kultúrát”. A Melocco Miklós tervezte emléklapett kitüntetettje volt korábban – többek között – Csoóri Sándor író-költő és Makovecz Imre építész is. Az idei díjazott, Jankovics Marcell érdemeit dr. Imre László egyetemi tanár, a Kölcsey Társaság elnöke méltatta.

„Mindig boldog vagyok, amikor megszólal az ünnepélyes magyar himnusz. A magyarok tudják, hogy ennek titka a szöveg és dallam tökéletes egysége. A *Himnusz* alkalmas volt arra, hogy imádságos jellegével egyesítse és mindenkinek megőrizze azt, amit korábban a

magyarok éreztek, amikor a *Boldogasszony anyánkat* vagy az *Erős vár a mi Istenünket* énekeltek. A *Himnusz* mindenkit befogadott, és a *Himnusz*t mindenki befogadhatja. Ez az egyesítés, a közös alap az, ami ma is él” – mondta a múlt vasárnapi esemény díszvendége, dr. Sólyom László, akinek személyében a szatmárcsekei rendezvényt másodszor tisztelte meg államunk legfőbb közjogi méltósága.

A köztársasági elnök idézett mondata ugyan római katolikus és evangélikus „hymnusokra” utalt, de az ökumenikus istentisztelet igehirdetői ezúttal a térség két másik nagy felekeze-

FOTÓ: T. PINTER KÁROLY

Államfői főhajítás január 17-én Kölcsey Ferenc síremlékénél, Szatmárcseke temetőjében

tének lelkészi vezetői voltak. A református templom szószékén előbb Kocsis Fülöp, a Hajdúdorogi Görög Katolikus Egyházmegye megyés püspöke, majd dr. Bölcskei Gusztáv, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke tolmácsolta az evangélium üzenetét. Protestáns testvéregyházunk zsinatának lelkészi elnöke az idei ökumenikus imahétre választott bibliai szakasz (Lk 24,48) alapján kért és tett tanúságot arról – akihez himnuszunk is fohászcodik.

■ TPK

Himnusz történeti összeállításunk a 7–9. oldalon

Négy felekezet püspöke szolgált az imahét második napján, január 18-án Nyíregyházán a római katolikus székesegyházban. A liturgiában részt vett Bosák Nándor (képközpén) római katolikus, Kocsis Fülöp görög katolikus és Bölcskei Gusztáv református püspök. Az est igehirdetője Fabiny Tamás evangélikus püspök volt, aki az úton haladó, egymással és Istennel beszélgető kereszténység ismérveiről szolt.

■ BARCZA JÁNOS felvétele

Oratio œcumenica

Urunk, Istenünk, aki Jézus Krisztus által dicsőséget szerezteél szent nevednek, s arra biztattál minket, hogy könyörgéseinkben bátran és kitartóan keressünk téged, hallgasd meg imádságunkat, és add meg számunkra mindazt, ami üdvösségünkre szolgál!

Urunk, Istenünk! Könyörgünk egyházunkért, gyülekezeteinkért, hogy épüljenek hitben, szeretetben, egyetértésben, igazságban és tőled jövő békességben. Add, hogy valódi gyülekezetek lehessünk, olyan emberek közössége, akikre a te fényed ragyog, s akiket a te jelenléted támogat és erősít egész életükben!

Urunk, Istenünk! A vízkereszt idő végén könyörgünk hozzád egyházunk és az egész kereszténység missziói munkájáért. Kérünk, adj erőt szolgálódnak, akik téged hirdetnek, hogy bátran merjenek bizonyosságot tenni rólad. Támogasd őket Lelked erejével, hogy szolgálatauk által felragyogjon a te hatalmas dicsőség. Segíts meg minket abban, hogy amit tőled kaptunk, továbbsszághozhassuk mások felé!

Urunk, Istenünk! Könyörgünk az elesettekért, a szenvedőkért, a betegekért, mindazokért, akik bármilyen okból segítséget szenvednek. Adj nekik hitet és beléd vetett bizalmat. Adj enyhülést fájdalmukban. Tartsd kezekben életüket.

Urunk, Istenünk! Hálát adunk neked, hogy az elmúlt héten átélhettük a benned való egység csodáját. Könyörgünk hozzád újra az ökumenéért, az egyházak együttműködéséért. Kérünk, Urunk, emlékeztess minket arra, hogy egy nyáj vagyunk, és egy pásztorhoz tartozunk. Kérünk, csitítsd a széthúzást és az egymás ellen fordulást. Kérünk, hogy ne csak egy héten kereszttől, hanem az év minden napján megéljük, hogy benned egyek vagyunk.

Urunk, Istenünk, köszönjük, hogy világosságot gyújtottál szívünkben, amely által felismertünk téged mint mennyei Atyánkat. Imádkozunk hozzád az egész világért! Különösen azokért az emberekért, akik még nem ismerték fel, hogy te mindenek Ura és Istene vagy. Kérünk téged, szánd meg őket, s adj szívüknek mennyei fényt, hogy úgy láthassanak meg téged, mint élő Urukat és Megváltójukat.

Urunk, Istenünk, dicsőséged be ragyogja egész világunkat, még ha most töredékesen látjuk is világosságát. Hálát adunk neked, hogy abban a reménységben élhetünk, hogy egykor teljességre jut országod, amelyben helyet készítettél nekünk a te Fiaid, Jézus Krisztus által. Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„Bizony, ha a szüntelenül munkálkodó Teremtő és munkatársa, Krisztus visszavonná a kezét, zátonyra jutna és darabokra törne minden. Ezért valljuk a hitágazatban: Hiszek Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében. Mert ha fenn nem tartana bennünket, kiket teremtett is, már régesrég – bizony már bölcsönkben elpusztultunk volna.”

➔ **Luther Márton:**
Jer, örvendjünk, keresztyének!
(Szabó József fordítása)

VÍZKERESZT UTÁNI UTOLSÓ VASÁRNAP – JN 12,20–26

Egy búzaszem halálára

Jeruzsálem, Kr. u. 33. niszán havának első hete. A város készülődik a páskaünnepre. Ezrével érkeznek a zsidók vidékről és külföldről, hogy a jeruzsálemi templomban ünnepeljék Isten egykori szabadítását. Az utcákon kisebb-nagyobb csoportosulások, a tömeg a templom felé tart. Közben szenvedélyesen beszélgetnek. A fő téma a Messiás eljövele.

Vannak, akik tudni vélik, hogy már itt van, de még rejtőzködik. A nevét is tudják: egy bizonyos Jézus, a Názáreti. Csodatörténeteket beszélnek róla. Mások vitatkoznak, cáfolják. Mindenütt hangzavar, különböző nyelvek keverednek. Az ünnepre érkezett zarándokok között vannak, akik Egyiptomból érkeztek, mások Szíriából, Kis-Ázsiából, és vannak görögök is. Egy részük prozelita, olyan, aki felvette a zsidó vallást, mások szimpatizálnak vele, és vannak olyanok is, akik csak kereskedni jöttek, a jó üzlet reményében.

A hömpölygő tarka tömegben ott van valahol az is, akiről beszélnek: Jézus, a tanítványaival. A görögök Jézus iránti érdeklődése cselekvésre indítja őket. Fülöphöz fordulnak, és megkérik, hogy ismertesse őket össze Jézussal. Fülöp megtanácskozza a kérést Andrással, azután elmondják Jézusnak. Ő azonban nem reagál. Nem mondja, hogy jó, vezessék őket hozzám, azt sem mondja, hogy küldjétek el őket. A válasz egészen más. Jézus megdicsőülésének elérkezett idejéről kezd beszélni: a búzaszemről, amely úgy hoz termést, hogy elhal a földben. A halálba adott élet és a megtartott élet következményeit magyarázza tanítványaiknak.

Ez nem válasz a görögök kérdésére. Nem is értjük, hogy jönnek ide

ezek a szavak. Valószínűleg a tanítványok sem értették. De később, Jézus kereszthalála és feltámadása után megértették, és megértették az első keresztények is, akikről sokszor kérdezték: „Ki a ti Uratok? Ki az a Jézus, akiben hisztek? Látni szeretnénk őt!” Akkor a keresztre mutattak: „Lássátok!” Ő az, aki úgy szerette a világot, hogy az életét halálra adta. És tudjátok, hogy miért? A bűneinkért. Magára vállalta azt a büntetést, amelyet Isten ránk rótt ki. Szenvedett és meghalt, hogy nekünk megbocsásson Isten. Ő a búzaszem, amely a földbe hullt, meghalt, és halála termést hozott: akik hisznek benne, azok új életre születnek. Isten új népe, az egyház is belőle született. Mert új élet csak a halálból születet. Jézus ezt magyarázza el a búzaszem példájával...

A legtöbbben láttak búzaszemet. Kemény, tömör mag. De kevesen látták, hogyan néz ki belülről. Kívül többretegű héj, alatta vastag keményítőréteg. Legbelül helyezkedik el a kicsiny, sérülékeny csíra, amelyben élet van. Belőle lesz az új növény. Ehhez azonban a csírának át kell törnie a kemény réteget. Ha a búzaszem földbe kerül, a külső héj a nedvességtől elrohad. A csíra először a keményítőt használja fel, majd a föld tápanyagait. A mag megsemmisül, de elkezd növekedni az új növény, amely felnő, és új magok sokaságát hozza. Azok is földbe kerülnek, elhalnak, és új növények születnek. Így sokasodik a vetés.

Jézus azt mondja: az én utam a búzaszem útja. Nem akarom magamnak megtartani az életemet. Vállalom a halálba vezető utat, hogy új, isteni élet szülessen belőle.

Nehéz ezt megérteni, a tanítványok

sem fogják fel. Péter tiltakozik: Isten ments, Uram, nem eshetik meg ez veled. Jézus azonban tudja, hogy csak így van értelme az életének.

A csíra, amely Jézusban az életet hordozza, Isten szeretete. Ennek a szeretetnek a halál útján kellett láthatóvá, hatékonyá lennie, hogy eljusson az emberekhez, és termést hozzon. Mert az élet, Isten szeretete megsokszorozódik azokban, akik Jézustól életet kaptak, és hisznek őbenne.

Minden ember élete egy búzaszem. Kívülről ott van a látható, kemény héj, amelyet önmagunk védelmére hoztunk létre. Többretegű héj ez: érdekérvényesítés, bizalmatlanság, gyanakvás, önérdek, önmegvalósítás építi fel. A kemény héj alatt legbelül, láthatatlanul rejtőzik bennünk egy kicsiny, sérülékeny életcsíra.

Jézus két lehetőségről beszél. Az egyik, hogy megmaradunk búzaszemnek, olyannak, amilyenek kívülről vagyunk. A másik, hogy halálba adjuk magunkat, és engedjük, hogy Isten áttörje a külső héjunkat, életre keltse a bennünk lévő csírát, és átalakítson minket. Az első esetben a búzaszem megmarad, de semmi több nem lesz belőle. A második esetben a búzaszem elhal, de elkezd fejlődni egy új élet.

Mindannyiunknak magunknak kell eldöntenünk, hogy melyiket akarjuk. Megmaradunk annak, akik Jézus nélkül vagyunk, vagy pedig vállaljuk, hogy átadjuk magunkat neki, és engedjük, hogy átformáljon minket.

Az ember mindig fél a változástól. Belső változásokat, amelyek lelkünk, énlünk legmélyét érintik, válságként élünk meg. Értékeink, céljaink elvesz-

A VASÁRNAP IGÉJE

tése olyan, mintha a kezünket vagy lábunkat veszítenénk el. Az életünk halálba adása azt jelenti, hogy Isten szeretetéért, Jézusért mindezeket vállaljuk. Úgy, ahogyan *Dag Hammarskjöld* egykori ENSZ-főtitkár a *Te – nem én* című imádságában írta: „Szenteltessek meg a Te neved – ne az enyém!

Jöjjön el a Te országod – ne az enyém!

Legyen meg a Te akaratod – ne az enyém!”

Jézussal együtt meghaló búzaszemnek lenni, Jézus szavára az életet elveszíteni nem tűnik vonzónak, sem könnyűnek. Ám van egy erős motiváció, amely megkönnyíti a döntést. Maga Jézus, aki ezzel a bejelentésével elindult értünk a kereszt felé vezető úton. Végig is járta. A halál mélységébe adta önmagát, hogy kereszthalálával kiáradjon Isten végtelen és irgalmas szeretete a világra. Ez a megbocsátó, megváltó és üdvözítő szeretet segít abban, hogy bizalommal adjuk át magunkat Jézusnak. Így leszünk Isten és emberek számára is élővé, termést hozóvá, olyan embereké, akik Jézus életét hordozzuk magunkban.

■ BALICZA IVÁN

Imádkozunk! Uram, győzd le bennem az ellenállást, hogy megváltoztasd az életemet! Szabadíts meg a bizalmatlanságtól és a félelemtől, hogy elhiggyem neked: minden úgy helyes és jó, ahogyan te akarod. Segíts felnyitni külső burkaimat, hogy hozzáférhes bensemhez. Segíts abban is, hogy mások felé is a szeretet nyitottságával forduljak. Ámen.

■ K. L.

Mit tanít egyházunk – a Szentírásról?

► **Népes hallgatóság jelenlétében január 14-én, csütörtökön kezdődött az Evangelikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) tavaszi előadás-sorozata. Címe: Mit tanít egyházunk? Az egymás után következő előadások keresztény hitünk sarokpontjait járják körül, érthető tehát, hogy sokan fogadták örömmel az EBBE meghívását a közös tanulásra.**

Mit tanít egyházunk a Szentírásról (az Ó- és Újszövetség kapcsolata, a fundamentalizmus és liberalizmus között)? – ezzel a témával indult a sorozat. Kovács László lelkész a nyitó-áthítatban Ézs 55,10–11 alapján arról szólt, hogy bátran éljünk Isten igéjével, igéjéből, de ne felelőtlenül. Urunk szava nem csak szó, mely elszáll, an-nál lényegesen több, hiszen cselekszik és történik értünk.

Az áhítatot követő imaközösség után *dr. Fabiny Tamás*, az Északi Egyházkerület püspöke tartott előadást, aki korábban az Evangelikus Hittudományi Egyetemen az Újszövetségi Tanszék vezetője volt. Azzal kezdte mondandóját, hogy bár egyházunkban igen laza a tanfegyelem, ugyanakkor ezzel párhuzamosan a biblikus tisztaság erős igényével is találkozunk. Oltáraink „kötelező” tartozéka a nyitott teljes Biblia.

Vajon ez valóban a teljes Biblia ismeretét és helyes értelmezését jelent-i lelkészek és nem lelkészek számá-

ra? Olvassuk-e rendszeresen a Bibliát? Élünk-e belőle naponta? Fontos, hogy ne feledjük annak a találkozásnak az élményét, amikor a Szentírás először szólított meg minket. Akkor nem megszokott olvasmány lesz számunkra a Biblia, hanem Isten élő és ható igéje.

A püspök egykori professzori székfoglaló beszédéből idézett: „Egyaránt ellene vagyok a tudományellenes tendenciának, bármilyen buzgó kegyességgel párosuljon is, valamint az egyháziidegen szellemi erőfeszítésnek, bármilyen csillogó intellektussal járjon is együtt. Meggyőződésem: a hit és a tudás nem áll szemben egymással, hanem egyik feltételezi a másikat.”

Ezzel a kritikus szemlélettel kerül helyére magának a bibliakritikának mint a teológiai tudományos vizsgálat egyik módszerének az értelmezése is. A „kritika” kifejezés ugyanis ebben az esetben az igaz és hamis megkülönböztetésének művészetét, nem pedig a kritizálást jelenti. A liberális teológia azonban a bibliai szövegek kialakulásának történetét (az úgynevezett történetkritikai módszert) – amely egyébként fontos részterülete a teológiának – helyezi a középpontba, és ezzel fászesztja a teológusokat, gyakran az egyház népét is. Az ilyen súlyponteltolódás következtében könnyen háttérbe szorul a bibliai szöveg személyes és kártartikus hatása. A liberális teológia nagy kísértése, hogy a mellékvágnyt nevezze ki főpályaudvarnak. A Biblia analizálását, ízekre szedését rit-

kán követi az összerakás, az egységes szemlélet.

A német és angolszász területen is szélsőségesnek tartott gondolatok nem jelentik a magyarországi teológia fő áramlatát. A püspök példának hozta föl előadásában Jézus föltámadásának tagadását. Nekünk, keresztényeknek vissza kell térnünk a Biblia egyházi olvasatához. Azonban nem az egyházi hagyományok és kialakult tanítási rendszerek felől kell értelmeznünk a Bibliát, hanem éppen fordítva: a Bibliából kiindulva fedezzük fel a keresztény tanítás rendszerét.

A megoldás: az inspirált, ihletett olvasó. Azzal a lelkülettel olvassuk a Bibliát, amilyen lelkülettel eredetileg leírták. A Szentlélek által inspirált író szövegét Szentlélek által inspirált olvasó hallgassa, olvassa – imádsággal, levetett saruval, önmagát nem a Biblia fölé helyezve. Egyházi, teológiai összefüggések nélkül lehet a Biblia szépirodalom, ügyes bestseller (például a *Da Vinci-kód*) vagy éppen aktuálpolitikai pamflet „alapanyaga”. Nem lehet elhallgatni, hogy baloldali és jobboldali politikusokkal egyaránt előfordult már, hogy beleestek ebbe a hibába.

FOTO: SZAKÁCS TAMÁS

A könyvesbolt, amelynek még vendégkönyve is van

Beszélgetés Fánczi Györgyi üzletvezetővel

► **Huszár Gál** – az 1500-as években élt reformátor, nyomdász, énekszerző. „A Huszár Gál” – a főváros szívében 1995-ben nyílt evangélikus papír- és könyvesbolt rövid, immár fogalommal vált elnevezése, és nem csak lutheránus berkekben. Fánczi Györgyi boltvezetővel az üzlet-helyiség olvasósarkában beszélgettünk.

– Idén, a reformáció ünnepén lesz tizenöt éve, hogy megnyitottunk. A Deák téri gyülekezet akkori vezetőitől – Zászkaliczky Péter lelkésztől és Gryllus Vilmos felügyelőtől –, illetve dr. Hafenscher Károlynétól származott az ötlet, hogy a gyülekezet a tulajdonában lévő, utcára nyíló helyiséget missziói célokra hasznosítsa. Végül könyvesbolt létrehozása mellett döntöttek, amely a gimnázium közelsége miatt egészült ki papíráruválasztékkal. A névválasztással Huszár Gál és munkássága előtt kívántak tisztelni; neki állít egyébként emléket az evangélikus múzeum munkatársai által elkészített tárló is, amely a boltba lépve a szemben lévő falnál látható.

– Nem véletlenül utaltam a bevezetőben a közismertségükre. Más felekezetek tagjai között is gyakran elhangzik a mondat: „Ezt a Huszár Gálban vettem” – és további magyarázat nem szükséges...

– Kezdetektől meghatározó elv volt, hogy ne csak evangélikus kiadványokat lehessen nálunk kapni, hanem a többi keresztény, sőt egyéb, szépirodalmat megjelentető kiadó kínálata is hozzáférhető legyen.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Természetesen a mostani áruválaszték is folyamatosan bővül. Szívesen keresnek meg bennünket maguk a kiadók, de mi is igyekszünk nyomon követni az újdonságokat. Számtalanszor előfordul, hogy a vásárlók hívják fel figyelmünket kiadványokra, vagy kérnek meg arra, hogy egy-egy nehezen hozzáfér-

hető könyvet próbáljunk meg beszerezni számukra.

– Aki járt már ebben a Deák téri üzletben, átélhette, hogy milyen sokat számít a város forgatagában egy olyan nyugodt hely, ahol az érdeklő-

– Egy ideje azonban mintha kevesebb lenne a vásárló...

– A kimutatások szerint is emelkedő forgalom jellemezte a boltot 2005-ig. Ekkor azonban a növekedés megtorpant, egy darabig stagnált, majd elkezdett csökkenni a forgalmunk. Ebben vélhetően több ok is közrejátszott: ez idő tájt jelentek meg a nagy könyvhálózatok, amelyek az első perctől kezdve egy helyen kínáltak bővebb, szélesebb választékot. Mivel óriási haszonkulccsal dolgoznak, ők a kezdetektől megengedhették maguknak, hogy akciókat hirdetve kedvezményekkel csábítsák be a vevőket. A kiskereskedelmi boltok, mint amilyen a Huszár Gál is, ezt nem tehetik meg.

Nagy konkurenciát jelentenek – elsősorban a fiatalabbak körében – az internetes könyvkereskedések is, hiszen elég egy megrendelőlapot kitölteni a számítógépen, és a futár akár néhány órán belül házhoz is szállítja a kiválasztott terméket.

A kiskereskedők forgalmának csökkenéséhez vezet az a pár éve elterjedt gyakorlat is, hogy a kiadók közvetlenül keresik meg a vevőket, illetve célközönségüket. Ennek egyik jellemző formája a helyszíni árusítás egy-egy rendezvényen, ahol esetenként jelentős kedvezményekkel kínálják kiadványaikat.

A kialakult gazdasági válság is érezteti hatását: a kiadók csökkentették kínálatukat és ezáltal a mi a választékunkat is. És természetesen

azt is tegyük hozzá, hogy egyre többen vannak, akiknek az anyagi helyzete már nem engedi meg könyvek vásárlását.

Ezek az okok vezetnek sok könyvesbolt bezárásához. A mi esetünkben óriási segítséget jelent, hogy nem kell bérleti díjat fizetnünk a tulajdonos gyülekezetnek, de a közüzemi számlák összegének és a szerény fizetéseknek a kigazdálkodása olykor nekünk is komoly feladatot jelent. Ha a kívülről tudnák, hogy milyen fizetéseket tudunk nyújtani, akkor ők is azon a véleményen lennének, hogy nálunk a szolgálat és az ügy iránti elkötelezettség tartja meg a dolgozókat.

– Ad-e valamilyen többletet a könyvesbolt egyházi jellege?

– Ajándékként éljük meg, hogy a vásárlóink egy részével már-már baráti viszony alakult ki. Szívesen jönnek hozzánk, érdeklődnek a dolgaink felől, és ők is elmesélik, mi történt velük a legutóbbi találkozás óta. Nem egyszer szinte már lelki gondozói beszélgetések alakulnak ki a „Tudna-e ajánlani nekem egy könyvet?” kezdetű kérdésekből. Hála Istennek, több példát is fel tudnék sorolni arra, hogy a vásárlóból egy-egy ilyen beszélgetés nyomán idővel a Deák téri gyülekezet tagja lett. Rajtunk keresztül először felkereste az itteni lelkészeket, majd beépült a gyülekezet közösségébe... Ezt csak egyházi könyvesboltban dolgozva lehet megtapasztalni.

■ BODA ZSUZSA

Esetleg mi is, ugyanígy?

Tudomásom szerint nem vagyok klausztrófóbiás. Ezzel az idegen szóval azt a pszichés túlérzékenységet jelölök, amely azokat jellemzi, akik betegesen félnek a szűk, zárt terektől. Az ebben a zavarban, betegségben szenvedők nem mernek liftbe vagy metrókocsiba szállni, nem merik magukra zárni kisebb helyiségek ajtaját, mert ha külső kényszerítő körülmények miatt mégis ezt megtenni kénytelenek, akár beteges nyugtalanság, pánikreakció is elfoghatja őket, és szinte öntudatlan meneküléskényszerük támad. Eközben – szélsőséges esetben – akár magukban, akár másokban is kárt tehetnek.

Mondom, tudomásom szerint nem vagyok klausztrófóbiás, ám most, amikor e sorokat írom, és felidézem magam és a kedves olvasók számára a mögöttünk lévő hét vezető híreit a haiti földrengésről, szinte elfog a fizikai rosszullét.

Azt a hírt közölték ugyanis a sajtóirodák, hogy a szörnyű földrengés után több nappal is még mindig találtak túlélőket a romok alatt. És miközben mi éltük megszokott, ha nem is könnyű napjainkat, felkeltünk és lefeküdtünk, dolgoztunk vagy pihentünk, ettünk, ittunk, esedékes családi ünnepek alkalmával még önfeledten ünnepeltünk is, és egymást köszöntöttük, talán a vízkereszt ünnepe utáni második vasárnapon még templomba is elmentünk – ezek a szerencsétlenül járt felebarátaink a romok alatt, talán már az örület határán várták, hogy végre megkoppanjon fejük felett egy csákány, és megmentsék őket.

S miközben ezen töprengek, a több tízezer – az ország vezetői szerint akár kétszázezer – áldozat, a sé-

rültek és hozzátartozóik sorsa aggó-dó részvételt tölt el. És újra és újra összeszorítja a szívemet az aggodalom azokért, akik a romok alatt talán még mindig a mentőcsapatokra várnak, amelyek pedig már nem fogják időben elérni és megmenteni őket. S a romok felett és a romok alatt egyre fogy, és végül teljesen elhamvad a remény... Szörnyű; vigasztalhatatlan vagyok.

Kedves Olvasók, Testvéreim! *Lukács evangéliuma* 13. részének elején beszámol arról, hogy egy alkalommal

néhányan hírt vittek Jézusnak két tragédiáról, amelyek az akkori közvéleményt erősen foglalkoztatták. Az egyik hír szerint Pilátus, a vérengző római helytartó többeket meggyilkoltatott a jeruzsálemi templomban.

A másik hír pedig arról tudósított, hogy a silóami torony építkezésén tizenharc embert öltek meg az össze-

omló torony hatalmas kövei. A hírhözókban talán – az akkor sem ritka rövidzárlatos gondolkodás szerint – akár még káröröm is lehetett: biztosan megérdemelték ezt a szörnyű

ÉGTÁJOLÓ

dom nektek –: ha meg nem tértek, mindnyáján ugyanígy veszteks el.”

Igen, mindkét irányból – a kárvalottak és a megkíméltek oldaláról is – megfogalmazható lenne a kérdés, bár mi ezeket többnyire csak akkor tesszük fel, ha úgy érezzük, mi húztuk a rövidebbet. S ilyenkor az Istennel, sorssal, emberekkel való perlekedésbe csak belekeseredhet az ember. Magam is gyakran idézem *Kányádi Sándor* Kossuth-díjas erdélyi költőnk kérdését, tudniillik „hogy őket miért s engem miért nem”. Most mégis úgy gondolom, hogy nem a kiragadott sorskérdést kell ismét megpendítenem, hanem az egész verset, az 1990-ben írt (*sapienti sat* – a bölcsnek ennyi is elég) *Azt bünteti, kit szeret* című tanácsos ideidéznem, hogy az egész kérdéskör kellő megvilágítást kapjon:

mint pogrom után
a zsinagóga
veretlen maradt
öreg zsidója

nem hálálkodom
nem is kérdem
hogy őket miért
s engem miért nem

mert szeretsz Uram
szeretsz Te engem
és legközelebb
nem hagysz veretlen

Hogy bizonyító erejű kiadás verésekre vagy otthonainkat letaroló földrengésekre vágyódnánk, afelől kétségeim vannak, de a teodicea húba vágó – az Úristen igazságosságát feszegető és szeretetét vizslató – gyötrelmes kérdéseim mégsem hagynak békén: őket miért, s engem miért nem?

Ki különb közöttünk náluk, a haiti és egyéb nyomorultaknál vagy éppen a megvert zsidóknál?

Tudjuk, maradnak nyitott, földi életünk idején választ nem nyerő kérdéseink szép számmal. Egy-egy katasztrófa híre, életünk, sorsunk próbás időszakai csak szaporítják ezek számát. E sokszor reménytelen küzdelem gyötrelmét csak az Isten iránti feltétlen bizalom oszthatja el bennünk. Ezt a szívet-lelket gyógyító, békességet ajándékozó bizalmat pedig csak az evangélium teremtheti meg a szívünkben.

Ezért kétségeink sivatagában járva, nyugtalan szívünket próbára tévő időkben is igaz: sohasem az a fő kérdés, hogy mi miként vélekedünk Isten felől, hanem az, hogy ő mit gondol felőlünk. Erre pedig tudhatjuk a választ. A legfontosabb, szívet csendesítő, sorsot eligazító felismerés az ő igéjének ajándéka, gyümölcse bennünk: „...veletek vagytok minden napon a világ végezetéig.” (Mt 28,20) Ennek bizonyossága ad nekünk ebben az esztendőben is, minden körülmények között is nyugalmat, örömet, békességet, és ez az ígélet őrzi meg szívünkben az életben maradáshoz nélkülözhetetlen jó reménységet.

Ittész János püspök
Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

Égiekhez fohászkodva

„Itt az írás, forgassátok
Érett ésszel, józanon ...”
(Kölcsy)

■ BÁRDOS SZILVIA

► Minden állam rendelkezik arról, mik legyenek nemzeti jelképei. Meghatározza zászlaját, címerét, és gyakran azt is rögzíti alkotmányában, melyik költő vagy népi eredetű szöveg és dallam legyen a himnusz. Zászlók már az ókorban is voltak, a címerek pedig a középkortól töltötték be fontos szerepet – igaz, kezdetben még nem állami, sokkal inkább családi szimbólumként. A vallásos költészet egyik képviselőjeként az ódával rokonított *himnusz* eredendően olyan „Istent vagy isteni hatalmat dicsőítő, hozzájuk segítségért fohászkodó, imaszerű ének, amelynek célja a felsőbbrendű lény erejének befolyásolása”. Voigt Vilmos folklorista idézett definíciója a műfaji határokat is segít meghúzni: noha már régóta készek vagyunk a himnuszok közé sorolni úgy szólván minden emelkedett hangvételű, „himnikus” költeményt, eredendően az Isten-központúsága választotta el markánsan a himnuszt az ódától, amelynek tárgya elvileg bármi lehet. Nemzeti jelképpé azonban egy himnusz csak akkor vált, illetve válik, amikor – többségi elfogadottsága révén – alkotmányjogi fogalomnak, azaz egy állam reprezentálására szolgáló szöveges műnek tekintjük. A nemzeti himnuszok megszületése a modern nemzetállamok kialakulásának idejére tehető, ám – ellentétben a magyar himnusszal – nem minden nemzeti himnusz rangjára emelt (eleve énekelt vagy utólag megjelenített) költemény felel meg a műfaj eredeti alapkövetelményének. A magyar államiság mai jelképei – a Szent Korona kivételével – viszonylag későn alakultak ki. Ez történt himnuszunkkal is, melynek szövege 1823. január 22-én íródott. Megzenésítésére 1844-ben írtak ki pályázatot, és Erkel Ferenc dallamával további hat évtized múltán, 1903-ban lett az ország törvényileg elfogadott himnusz. Nemzeti jelképpnek az alkotmány 1989-ben ismerete el. Abban az évben, amikortól Kölcsey költeményének „születésnapja” a magyar kultúra napja is.

Gyakran teszik fel a kérdést különböző fórumokon: mit énekelt a magyarság a *Hymnus* előtt, volt-e egyáltalán ennek megfelelő énekünk? A kérdés jogos, de némiképp elkeserítő is, hiszen nyilvánvaló, hogy a közösséghez való tartozásnak 1823 előtt is megvoltak a szavalt vagy énekelt kifejeződései, jelképei.

Mint a kereszténységben (újja)születő Európa oly sok országában, eleinte nálunk is a szentekről vagy a szentekhez szóló himnuszok, ódák közül választódtak ki azok, amelyek népéneké, népi himnusszá lettek – legalábbis egy-egy tájegységen, az adott tájegységi nyelvjárást beszélők körében. E művek legtöbbször az államalapító Szent István királyt, az országot minden ellenségtől védelmező Szent László lovagkirályt, illetve Mária alakját idézik meg.

Századokon át énekelték őseink a *Gaude mater Hungaria...* (Örvendj, szülőhazánk, Magyarország!) kezdetű zsolozsmaéneket, amelynek versszakait ismeretlen magyar klerikus írta első királyunk szentté avatásának táján, a 11–12. század fordulóján. Népszerű volt a 15. századi *Emlékezzél üdvességnek szerzője...* kezdetű és a Vásárhelyi András által 1508-ban írt *Angyeloznak nagyságos asszonya...* Mária-himnusz is.

I. 1651-ből ránk maradt egy összefüggő Szent István-himnusz is, de igazán széles körben elsőként vélhetően egy pannonthalmi szerzetes, *Lancsarics Bonifác* által a 18. század legelején írt, *Boldogasszony anyánk...* kezdetű ének terjedt el. (Hogy népszerűsége utóbb miért tudott felekezeti határokat is „átívelni”, annak titka – könnyen megjegyezhető, kifejező dallamán túl – bizonyára abban rejlik, hogy történelmi tényként a protestánsok is tudomásul vették: Szent István király Szűz Máriának ajánlotta fel országunkat, s a hozzá intézett katolikus fohász az egész magyarság nevében hangzik el.)

Boldogasszony anyánk...

Boldogasszony anyánk, régi nagy Pátrónánk, Nagy inségben lévén így szólít meg hazánk: *Refrén:* Magyarországról, édes hazánkról, Ne feledkezzél el szegény magyarokról.

Ó Atyaistennek kedves, szép leánya, Krisztus Jézus anyja, Szentlélek mátkája! *Refrén*

Nyisd fel az egeket sok kiáltásunkra, Anyai palástod fordítsd oltalmunkra! *Refrén*

Kegyes szemeiddel tekintsd meg népedet, segéljed áldásra magyar nemzetedet. *Refrén*

Sírnak és zokognak árváknak szívei, Hazánk pusztulásán s özvegyek lelkei. *Refrén*

Boldogasszony anyánk, régi nagy Pátrónánk, Nagy inségben lévén így szólít meg hazánk: *Refrén*

A Himnusz-emlékmű Budakeszin

Hasonlóan népszerű és hasonló szerepű volt az *Ah, hol vagy, magyarok tündöklő csillaga...* kezdetű vallásos ének is, amely 1797-ben már két énekeskönyvben is helyet kapott. (Az alábbi, ismertebb változat Bozóky Mihály gyűjteményéből való.) Érdekessége, hogy a versfők a magyar honra értendő ÁRVAKERT akrosztichont adják ki.

Ah! hol vagy Magyarok tündöklő Tsillagja...

Ah! hol vagy Magyarok tündöklő Tsillagja, ki voltál valaha Országunk Istájpja. Hol vagy, István király? téged Magyar kíván, Gyászos öltözetben te előtted sírván.

Rólad emlékezvén tsordulnak könyvei, búval harmatoznak szomorú mezei, lankadnak szüntelen Vitézlő kezei, nem szűnnek iszonyú sirástúl szemei.

Virágos kert vala híres Pannónia, mely öntöze hiven Szűz MÁRIA. Kátholika hitnek bő volt szép virágja, bé homályosodott örvendetes Napja.

Ah! mely nagy változás minden féle Vallás, már meg szaporodott sok Lelki kár-vallás, mint rósát a hivség ugy a Pannoniát rontya eretnkség fonnyaszttya Virágát.

Kertésze e kertnek István király vala, természetője ennek ő véle meg hala, Ennek életében élt a Magyar Ország, ő halála után lett holt eleven ág.

Előtted könyörgünk bús Magyar fiaid, hozzád folyamodunk árva maradékid, Tekénts, István király, szomorú hazádra, fordítsd szemeidet régi Országodra.

Reménségünk vagyon benned, s – Máriában, mint Magyar hazánk(nak) hiv Királynéjában, Még éltedben ennek minket ajánlottál, és Szent Koronával együtt föl áldoztál.

Te hozzád Mária Sz. István Királlyal, Keresztfán érettünk szenvedő Fiaddal, Árva Magyar Ország sírva fohászkodik, néked mint Anyánk(na)k így panaszlikod.

Az anyanyelvű művelődés kialakulásakor – a magyar sajátosságoknak megfelelően – már egymás mellett (olykor egymás „ellenében”) élt és virágzott a katolikus és a protestáns kultúra. Így természetes a protestánsoknak is volt úgynevezett „első számú” énekük, amely a nemzeti imádság szerepét töltötte be. A reformátusok templomi himnusza a *Tebenned bíztunk eleitől fogva...* kezdetű 90. zsoltár énekelt feldolgozása lett. (Szeneci Molnár Albert fordítását ma is a 16. század közepén működött párizsi kántor, *Loys Bourgeois* dallamával énekeljük.)

Tebenned bíztunk eleitől fogva...

Tebenned bíztunk eleitől fogva, Uram, téged tartottunk hajlékunknak! Mikor még semmi hegyek nem voltanak, Hogy még sem ég, sem föld nem volt formálva, Te voltál, és te vagy, erős Isten, És te megmaradsz minden időben.

Az embereket te meg hagyod halni, És ezt mondog az emberi nemzetnek: Légyetek porrá, kik porból lettetek, Mert ezer esztendő előtted annyi, Mint a tegnapiak ő elmúlása És egy éjnek rövid vigyázása.

Szolgáidon láttassad dolgaiddat, Dicsőségedet ezeknek fiaim! Add értenünk felséges hatalmadat, Mi kegyes Urunk, ó, irgalmas Isten, Minden dolgunkat bírjad, forgassad, Kezeink munkáit igazgassad!

Himnusz történetünknek is megkerülhetetlen állomása a Rákóczi-féle szabadságharc. Ebben az időszakban születtek az úgynevezett kuruc irodalom kiemelkedő alkotásai. E régi énekek szájhagyomány útján terjedtek, ezért sok variációjuk ismert. Közös bennük *Rákóczi* és az egykori szabadsághősök dicsőítése, alakjuk már-már legendássá formálása, az eszményi, dicső múlt, illetve a jelen siralmas valóságának megidézése.

Közülük is kiemelkedik az úgynevezett *Rákóczi-nóta*. Szövegét 1750 körül jegyezték le először. Csodálatos képekbe sűrítve ragadja meg a szabadságharc elbukását követő idők sivárságát, lelki fájdalmát. A felvillantott, visszavágyott múlt képeit elnyomja a szinte elviselhetetlen jelen és a végromlás képe. A benne megidézett nagy történelmi személyiségek egyszersmind jelképek is. Versbe foglalásuk – akárcsak a középkori egyházi himnuszok esetében – a nemzeti lét és identitás valamilyen fontos követelményére hívják fel a figyelmet. Hol erkölcsi példaképek, hol a függetlenség szimbólumai, hol pedig az áldozatvállalás alakjai. A mű tartalmával, ellenzékiességével és népszerű dallamával első nemzeti énekünké vált annak ellenére, hogy a hatóságok többször betiltották. Mivel az egész nemzethez szólt, mondanivalójával sokáig időszerű maradt. Kölcsey költészetére épp úgy hatott, mint később *Petőfi*re, *Ady*ra.

► Folytatás a 8–9. oldalon

► *Folytatás a 7. oldalról*

Rákóczi-nóta

Jaj, régi szép magyar nép!
Az ellenség téged mikép
Szaggat és tép!
Mire jutott állapotod,
Romlandó cserép.
Mint egy kedves eleven kép,
Voltál olyan szép,
Magyar nép!
De a sasnak körme között
Fonnyadsz mint a lép.
Szegény magyar nép,
Mikor lesz már ép?
Megromlottál, mint cserép.
Jaj, hát szegény magyar nemzet
Jóra mikor lép?

Jaj, Rákóczi, Bercsényi
Magyarok híres vezéri,
Bezerédi!
Hová lettek magyar népnek
Vitéz vezéri,
Nemzetünknek hírszerzői,
Fényes csillagi,
Ocskai?
Az ellenség mindenfelől
Őket emísztí,
Űzi, kergeti,
Búval epeszti.
Közinkbe sem eresztí.
Jaj, hát szegény nemzetünket
Miképp mellyeszti!

Jaj, országunk, jószágunk,
De főképpen mi magunk
Mint nyavalygunk;
Az idegen nemzetségnek
Rabjai vagyunk.
Jaj, naponként mind elfogyunk,
Jót ne is várjunk,
Kívánjunk,
Mert hatalmas, diadalmas
Nemzet van rajtunk.
Jaj, meg kell halnunk,
Meg nem maradunk,
Nagy ellenség közt vagyunk,
Bizony méltán ezek miatt
Kesergünk, sírunk.
Országunknak, magunknak,
Jaj minden maradékinknak!
Mindazoknak,
Kik e földön nagy ínségben
Így nyomorkodnak.
Özvegyek panaszkodnak,
Árvák zokognak;
Magoknak
Siralommal ártatlanok
Halált okoznak,
Úgy siránkoznak
És fohászkodnak.
Bánatjuk nem apadnak,
Mert hazánkbul az inségek
El nem távoznak.

Tenger rajtunk a fegyver,
Mert a német rajtunk hever,
S igen ver.
Mutogatja magát, mint egy
Híres gavallér,
Nemzetünket hajtó pillér.
Nem szán, mint hóhér.
Akit ér,
Addig veri, meddig neki
Mindent nem ígér.
Látod, mely kövér,
Bőrében sem fér,
De mégis mind többet kér,
Alig vagyon országunkban
Miatta kenyér.

Nézz reánk, Úr, a mennybül!
Ments meg, kérünk, minket ily csúf
Ellenségtül,
Ki a híres magyaroknak
Vérébül épül.
Ne hagyd ily dühös ínségtül
Rút ellenségtül,
Némettül
Gyaláztatni, mocskoltatni
Az írigyektül.
Ily dölýfös néptül,
Kínzó eszköztül,
Megfosztatni nevétül,
Mindenkoron győzedelmes
Dicsőségetül!

A nemzeti himnusként is értelmezhető *Rákóczi-nóta* népszerűsége csak a *Rákóczi-induló* elterjedésével csökkent. Ez utóbbi népi változata állítólag már az 1711-es szatmári békét követően megszülethetett, de végleges indulóformáját csak egy évszázaddal később nyerte el. Tény, hogy a máig közismert és közkedvelt induló – miként a *Magyar néprajzi lexikonban* is olvashatjuk – „egy évszázados költészeti-zenei hagyomány fejlődésének végső foglalata: megtalálhatók benne a kuruc tábori zene bizonyos motívumai, a verbunkos zene egyes fordulatai és a kuruc énekek néhány helye is”. Ha keletkezési körülményei homályosak is, annyi bizonyos: *Bihari Jánosnak*, az őstehetség cigányprimásnak és *Scholl Miklós* katonakarnessternek kiemelkedő szerepe volt végső formájának kialakításában és a darab terjesztésében. Márpedig 1814-es nyomtatott kiadása után az

Szatmárceke híres temetője a csónakos fejfákkal

induló valóságos diadalutat járt be. Nemzeti indulónkként élt a köztudatban, sőt keringővé is átalakították. Nagy sikerrel dolgozta fel *Liszt Ferenc* és *Berlioz* is, de – saját bevallása szerint – Erkel Ferencre is elementáris erővel hatott. „A világ legvérforralóbb indulója”, „a vad függetlenség s megingathatatlan hazafiság borzasztó szép” dala, „a magyar lélek kifejezésformája” – jellemezte így a művet *Haraszi Emil* zenetörténész.

Rákóczi-induló

Magyarok Istene, rontsd a labanc erejét!
Közeleg az óra csata riadóra
Hogy a magyar akarata, csata vasa, diadala
mentse meg a szomorú hazát.
Hős Rákóczi népe, kurucok, előre!
Diadal veletek, ellenes feletek letiportátok,
verje gonoszokat átok!
Már a hazán íme újul a vész,
Íme, a gonoszok seregi fenyegetik.
Hej! Hova lettek a hős daliák?
Hova lettek a hős, a derék vezetők,
A szegény nép sokezerje,
A legigazabb dalia vezér
Bujdoshatnak most szanaszét.
Lobogónk magasan, ez a büszke nemzet
újra talpon áll.
Aki előtt ellen soha meg nem áll
csak elő, csak elő, csak előre!
Szabadon él a magyar, vagy érje a halál.
Mert a magyarok Istenére, szent nevére,
esküt esküre teszen e hős nép:
Míg ragyogón kel a nap az égen,
Rab a magyar soha, soha, soha, soha,
sohase leszen.

A 18–19. század birodalmi himnuszainak szövegében a magyarok nem igazán ismerhettek Istenünkre. *Joseph Haydn* 1797-ben komponálta *Ferenc* császár tiszteletére azt a vonósnégyest, amelynek második tétele lett a császárnak ajánlott nemzeti himnusz zenéje. (*Ma a német himnusz dallama.*) A 19. század elejétől az osztrák kormány nálunk is a császári himnuszt igyekezett néphimnuszként elfogadtatni, ám a monarchia népei legfeljebb *nemzetek fölötti himnusként* tudtak viszonyulni hozzá, és a hivatalos ünnepeken általában saját anyanyelvükön énekelték az osztrák „császárhimnuszt”, melynek magyar szövege ez:

Tartsa Isten, óvja Isten

Tartsa Isten, óvja Isten
Királyunk s a közhazát!
Erőtelve a szent hitben
Ossza bölcs parancsszavát!
Hadd védnünk ős koronáját
Bárhonnét fenýítse vész!
Magyar honnal Habsburg trónját
Egyesíté égi kéz.

A magyar kultúra napja

Az egy versszakos magyar fordítás befejező két sora fordítói bravúr: az „égi kéz” a magyar hont „egyesíti” a Habsburg-trónnal. Talán nem véletlen, hogy a magyar fordítás szerzőjét nem is ismerjük... A magyar lelemény csakhamar megalkotta a császári himnusz paródiáját is. A fenti szöveg helyett a magyar kártya lapjait énekelték oda-vissza: hetes, nyolcas, kilences, tízes, alsó, felső, király, ász – disznó, király, felső, alsó, tízes, kilences, nyolcas, hetes... Ezzel mintegy megfosztották erejétől, és kiszámolóvá fokozták le a nemzeti érzést sértő *Gott erhaltét*.

nak és az andalgásoknak. Férfi énekel a mostani naptól, magát egynek tudja és egynek érzi a népnek elnyomatását kesergő milliókkal. Ő lesz az, ki szájukba szót ad, ki fölemeli magát a kétségbeesésből, és fölemeli magával egész nemzetét.”

Hymnus,

a’ magyar nép’ zivataros századaiból

Isten, áld meg a’ magyart
Jó kedvvel, bőséggel;
Nyujts feléje védő kart,
Ha küszd ellenséggel;
Balsors a’ kit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbűnhődte már e’ nép
A’ multat ’s jövőndőt.

Öseinket felhozád
Karpát’ szent bérczére
Altalad nyert szép hazát
Bendeguznak vére.
’S merre zugnak habjai
Tiszának, dunának,
Árpád’ hősmagzatjai
Felvirágozának.

Érttünk kunság’ mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj’ szőlővesszejin
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk’ gyakran plántálád
Vad török’ sánczára,
’S nyögte Mátyás’ bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de bűneink miatt
Gyult harag kebledben,
’S elsujtád villámidat
Dörgő fellegedben;
Most rabló mongol’ nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozman’ vad népének
Vert hadunk’ csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad,
Szép hazánk, kebledre,
’S lettél magzatod miatt
Magzatod’ hamvvedre!

Bújt az üldözött; ’s felé
Kard nyult barlangjában;
Szerte nézett, ’s nem lelé
Honját a’ hazában.
Bérczre hág, és völgybe száll,
Bú ’s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
’S lángtenger fölette.

Vár állott, most kőhalom;
Kedv ’s öröm röpkedtek,
Halálhörgés, ’s siralom
Zajlik már helyettek.
’S ah, szabadság nem virül
A’ holtnak véréből,
Kínzó rabság’ könnye hull
Árvánk’ hő szeméből!

Szánd meg, isten, a’ magyart,
Kit vészek hányának!
Nyujts feléje védő kart
Tengerén kinjának;
Balsors a’ kit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt:
Megbűnhődte már e’ nép
A’ multat ’s jövőndőt!

(*A vers Kölcsey eredeti helyesírásával.*)

III.

A *Hymnus* keletkezési helyén, a szatmárcekei temető bejáratánál az országzászló lobog, és mellette egy bronzba öntött világtérkép található. A kontinenseken egy-egy szám látható, amely azt jelzi, hogy az ott lakók közül hányan vallják magukat magyarnak. A határainkon kívül rekedt magyarság identitásának megőrzé-

himnuszaink tükrében

sében – nemzeti himnuszunk mellett – saját himnuszuk is szerepet játszik.

Az ősi székely himnuszt *Bartók Béla* jegyezte le a Csíki-medencében. A katolikus székelyek a mai napig ezt éneklik a csíksomlyói Mária-búcsúkon.

Hej, én édes jó Istenem,
Oltalmazóm, segedelmem,
Vándorlásban reménységem,
Ínségemben lágy kenyerem!

Vándor fecske sebes szárnyát,
Vándorlegény vándorbotját
Vándor székely reménységét
Jézus, áldd meg Erdély földjét!

Vándor fecske hazatalál,
Édesanyja fészkeire száll,
Hazajöttem, megáldott a
Csíksomlyói Szűz Mária!

A nem katolikus székelyek nem igazán énekeltek e Mária-himnuszt. Az ő körükben viszont gyorsan terjedt a *Csanády György* által írt és *Mihalik Kálmán* által megzenésített, *Ki tudja, merre...* kezdetű dal. A mű 1921-ben született; Csanády György *A májusi nagyáldozat* című művében még kantátának nevezte, és hozzá a zenét Mihalik Kálmán leánykarra komponálta. 1922-ben – a zeneszerző haláláról tudósító cikkében – a költő már himnusznak nevezi opusát.

A dal érdekessége, hogy nem Székelyföldön, hanem Budapesten íródott, mivel a szerzők Trianon után áttelepültek az anyaországba. Az ének az erdélyi nemzetrészt Trianon utáni korszakának hangulatát, érzéseit fejezi ki: azt a tehetetlenséget, szorongatottságot, amelyen már csak Isten és a nála közbenjáró Csaba királyfi segíthet.

A társadalom véleménye megoszlik e mű kapcsán. Vannak, akik úgy vélik, hogy csak egy himnuszunk lehet (Kölcseyé); vannak, akik azért fa-

Székely himnusz

Csanády György szövege:

Ki tudja, merre, merre visz a végzet
Göröngyös úton, sötét éjjelen.
Segítsd még egyszer győzelemre néped,
Csaba király a csillagösvényen.
Maroknyi székely porlik, mint a szikla
Népek harcától zajló tengeren.
Fejünk a hullám százszor elborítja,
Ne hagyd el Erdélyt, Erdélyt Istenem!

Folklor változata:

Ki tudja, merre, merre visz a végzet:
Göröngyös úton, sötét éjjelen.
Vezesd még egyszer győzelemre néped
Csaba királyfi csillagösvényen.

Maroknyi székely porlik, mint a szikla
Népek harcának zajló tengerén,
Fejünk az ár, jaj, százszor elborítja,
Ne hagyd elveszni Erdélyt, Istenünk!

És az ismeretlen eredetű, de a hetvenes évektől kezdve gyakran énekel folytatás:

Ameddig élünk, magyar ajkú népek
Megtörni lelkünk nem lehet soha
Szülessünk bárhol, földünk bármely pontján
Legyen a sorsunk jó vagy mostoha.

Keserves múltunk – évezredes balsors
Tatár s török dült, labanc rabigált
Jussunk e honban, magyar-székely földön
Szabad hazában élni boldogan.

A *csángó himnusz* néven ismert ének szövege a 19. század második felében született műalkotmány, amelyet *Petrás Ince János* – az általa gyűjtött népdalokkal együtt – jegyzett fel. Ezt 1989–90-ben a *Túl a vizen, Tótország-*

Kölcsey Ferenc (Sződemeter, 1790. augusztus 8. – Szatmárcseke, 1838. augusztus 24.) síremléke

Idegen nyelv bébortja nyom,
Olasz papocskák nyakadon.
Nem tudsz énekelni, gyónni,
anyád nyelvén imádkozni.

Én Istenem mi lesz velünk?
Gyermekeink s mi elveszünk!
Melyet apáink őriztek,
Elpusztítják szép nyelvünket.

Halljuk, áll még Magyarország,
Úristenünk, te is megáldd!
Hogy rajtunk könyörüljenek,
Elveszni ne engedjenek.

Mert mi is magyarok vagyunk,
Még Ázsiából szakadtunk.
Úristen, sorsunkon segíts,
Csángó magyart el ne veszítsd!

Fellelhető egy úgynevezett felvidéki himnusz is, melynek keletkezési ideje tisztázatlan.

Felvidéki himnusz

Pajtás, a hazád ez a széles felvidék.
Szép hazám, te tudod,
hozzád mindig hű ez a nép.
Magyarul dobban ez a szív,
magyarul szól ez a száj,
Pajtás, de ha kell, a barátod a világ.

Érjen bármi baj, soha nem törik meg ez a nép.
Jön még száz vihar, hűen őrzi hitét.
Magyarul dobban ez a szív,
magyarul szól ez a száj,
Pajtás, de ha kell, a barátod a világ.

IV.

Himnusz történetet áttekintő összeállításra vállalkoztunk, nem műelemzésre. Bízunk azonban abban, hogy az e helyütt egymás alatt olvasható himnuszszövegek hozzásegítik az olvasót a műfaj sajátosan magyar jellemzőinek felismeréséhez, és ki-ki megvizsgálhatja, hogy saját személyében miként viszonyul a bennük tükröződő nemzeti karakterjegyekhez. Ehhez további adalékként szolgálhat két „újkori himnusz”. Merthogy „himnuszok” ma is születnek.

A Nyitra melletti Zobor polgármestere például *Koltai Gergelyt*, a Kormorán együttes alapítóját kérte fel a zoboraljai himnusz megírására.

Zoboralja himnusza

Nem adhatok mást,
imára kulcsolt kézzel,
felemelt fejemet,
tépett büszkeségem.
Vezet engem utamon
hős Huba vezér.
Gyepűörként állok helyemen,
Isten magyarnak teremtett!

Lesz még olyan idő,
négy turul száll az égen.
A tiszta hangok a hamisakkal
végleg helyet cserélnek.
Kiárulni lelkemet
az lenne a szégyen.
A kezek összeérnek,
Isten magyarnak teremtett.

Beszánthatják a sírokat,
a házat, az erdőt, a rétet,
de apám, anyám énekében
a mondák tovább élnek.

A gerencséri utcán
piros rózsák nyílnak,
Zobor-hegyen új nap kel fel –
Isten magyarnak teremtett!

Nem maradt más nekem,
csak igazam, tisztességem.
Védd meg, Uram, Teremtőm,
maradéknyi népem.

Szívem kérést karcol
fel a magas égre:
Ne hagyd veszni, Istenem,
Ne hagyd Zobor-vidéket!

Simon János mérnök, a füleki római katolikus templom kántora a 2004. december 5-i szegényteljes népszavazás után írta meg *A hűség himnuszát*.

A hűség himnusza

Testvér, kitől elvették a hazát, földet s gyökeret,
E szó: „magyar” összeszorítja a szívedet,
Hogy védelmezd néped, mindennap megvívod
harcod,
A Szózat és a Szent Korona könnyekkel
áztatja arcod.

Refrén:

Tudd hát, hogy nem vagy egyedül, ha élő hited,
Légy még egyszer büszke, és emeld fel a fejed.
Az Isten velünk van, ő a remény és vigasz,
Csak azt veszítéd el, amiről végleg lemondasz,
önként lemondasz.

Türted kínok kelyhét, gyalázatok tömegét,
Megtagadták tőled a boldogság melegét.
De vedd kezedbe sorsod, hadd el a panaszt, a jajt,
Mutasd meg a világnak, hogy legyőzhetsz
ezernyi bajt!

Refrén

* * *

A Kölcsey–Erkel-himnusz minden magyar himnusza, tizenötmillió magyar imádsága. Az alkotásnak – a világon egyedülálló módon – közadakozásból készült szobra is van Budakeszin. Újabbban a magyar útlevelekkel is magunkkal visszük: lapjain UV-fényben látható a költemény kottája, a műanyag adatlapon pedig dombornyomással a kézirat szövegének részlete.

„Isten, áldd meg a magyart!” – a szatmárcsekei református templom szószékének terítőjén

A szerző magyartanár, a Szőnyi István Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény igazgatója

nyalognak, mert sem a verset, sem dallamát nem tartják eléggé értékesnek. A többség azonban szívesen éneklí, és népszerűségének csak használt, hogy Erdélyben évtizedeken át tiltott irredenta éneknek számított. 1946 után a csonka országban is betiltották, és csak „illegális úton” terjedhetett. A tiltás nyomán a rendszerváltoztatás előtti években a magyarság összetartozásának kifejezőjévé vált. 1989-ben például *Nagy Imre* és társai újratemetésekor a *Hymnus*, a *Boldogasszony anyánk* és a *Szózat* után a székely himnuszt énekelte el a tömeg. Tény, hogy a székely himnusz ma már szinte mindenki kívülről tudja, ha nem is az eredeti szöveggel.

gon... kezdetű régi csángó keserves dallamával párosították, s így született meg a csángó himnusz.

Csángó himnusz

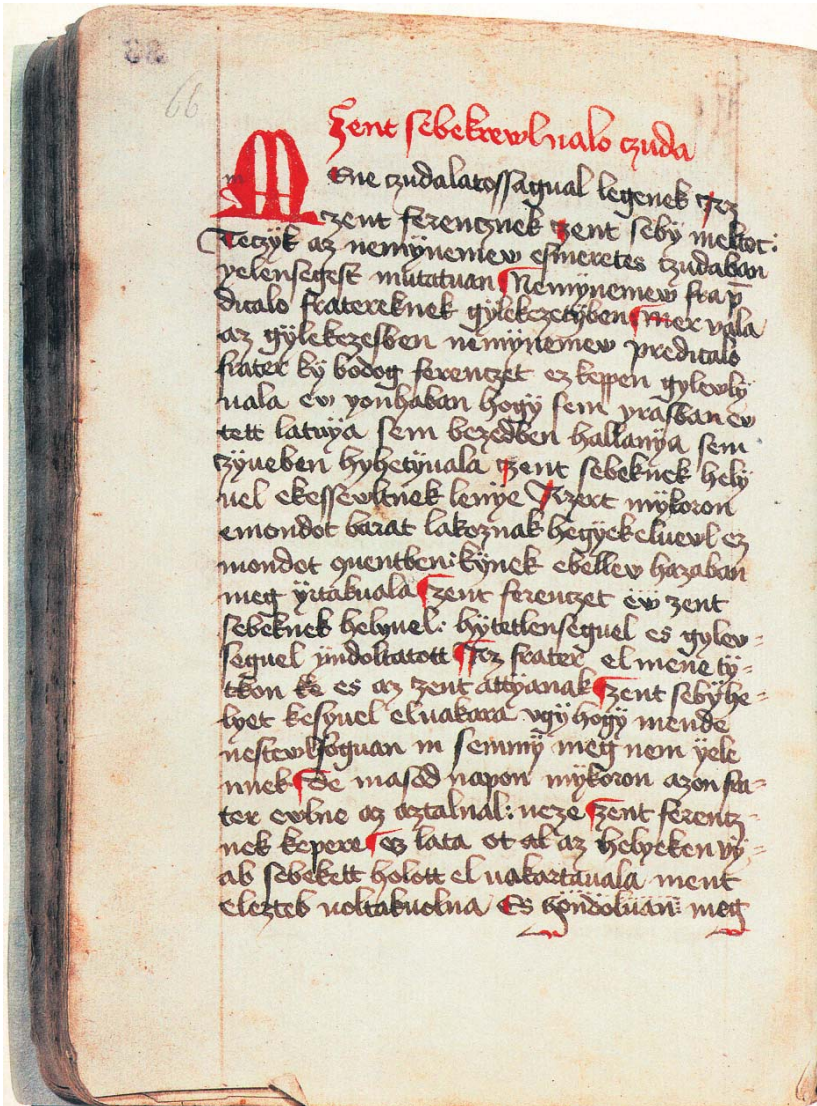
Csángó magyar, csángó magyar,
Mivé lettél, csángó magyar.
Ágról szakadt madár vagy te,
Elvettetve, elfeledve.

Egy pusztába telepedtél,
Melyet országnak neveztl.
De se országod, se hazád,
Csak az Úristen gondol rád.

Látjátok feleim...

Kiállítás a magyar nyelvű írásbeliség kezdeteiről az Országos Széchényi Könyvtárban

► Mindannyiunk számára becses és féltett kincsek az emlékek. Akár a lelkünkben, akár régi fotók, levelek, személyes tárgyak formájában őrizzük őket, dobozokba zárva. Értékük anyagiakban kifejezhetetlen – hozzánk tartoznak, identitásunk részei. Egy népek is vannak hasonló kincsei: például a nyelvemlékek. A *Tihanyi alapítólevélről*, a *Halotti beszéd és könyörgésről*, az *Ómagyar Mária-siralomról* talán mindenki hallott már – de mindezt látni, betűzgetni, keresgélni az első magyar mondatokat, helységneveket, bogarászni a míves kézírásokat, a sűrűn rótt sorokat, imakönyveket, kódexeket... – az igazi kaland, utazás nyelvtörténetünk ómagyar korszakába, a történelmi középkorba. A magyar írásbeliség első ötszáz évének – az államalapítástól a mohácsi vészig terjedő időszaknak – az emlékeit múlt év decemberében egyházunk országos irodájának dolgozói is megtekinthették. Az Országos Széchényi Könyvtárban látható kiállításon *Kalina Katalin*, az oktatási osztály vezetője volt érto tárlatvezetőnk.

Assisi Szent Ferenc és társai legendáját beszéli el a ránk maradt legrégebbi magyar nyelvű könyv, a Jókai-kódex (1440 körül)

Vajon a kedves olvasó tudja, hogy mit nevezünk szórványemléknek? És tudná idézni az első fennmaradt magyar nyelvű mondatöredéket? És az első szerelmes vers, egy virágének sorait vajon milyen kötetben keresné? Ma, amikor természetes egyszerűséggel írunk, olvasunk, ontjuk a hivatalos és magánjellegű dokumentumokat, feljegyzéseket, csak ámulunk azokon a

kiállított tárgyakon, amelyek eleinktől – sokszor kalandos úton, véletlenek, szerencsés, filmbe illő fordulatok útján – maradtak ránk...

Kalina Katalin magyar nyelv és irodalom szakos tanárként és a nyelvtörténet kedvelőjeként szakértője e témának. A *Halotti beszéd*

és könyörgéstől Márai Sándor *Halotti beszédéig* láttatta velünk azt az ívet, amely írásbeliségünk kezdeteitől a jelenig nyúlik. Bevezetőjében nem csak a kiállításhoz kapcsolódó tudnivalókat ismertette; szólt a Kazinczy-évről, a nyelvújításról, a nyelvjárásokról, amelyek fölé boltozódott az irodalmi nyelvnek nevezett nyelvváltozat...

A latin nyelvű *Tihanyi alapítólevél* közepe táján megtaláltuk a híres magyar mondatöredéket: „feheru uaru rea meneh hodu utu rea”, mai nyelven „Fehérvárra menő hadútra”. A varrott pergamen kibetűzése nem könnyű, ezért a kiállítók kivetítón mutatják a magyar helységneveket. Hallatlanul izgalmas történeteket is megismerhettünk tárlatvezetőnk-től: szólt például az első fennmaradt magyar vers, az *Ómagyar Mária-siralom* „beazonosításáról”, arról, hogy a verset tartalmazó kódexet a Leuveni Egyetemi Könyvtárban őrizték, s a latin szövegben talált ismeretlen mondatokat először töröknnek vélték. Szerencsére a szakértő felismerte a magyar sorokat... S megtudtuk azt is, hogy a kódex még egy katastrofális tűzvészt is túlélt.

A középkorból ránk maradt legszebben díszített magyar nyelvű kézirat, a *Fes-tetics-kódex* – a Kinizi Pál felesége, Magyar Benigna számára készült imádságoskönyvet a nagyvázsonyi pálos kolostorban állították össze (1492–1494)

„Látjátok feleim...” címmel legbecsebb nemzeti ereklyéinket mutatja be az Országos Széchényi Könyvtár: nyelvemlékeink ritka gyűjteményét a *Tihanyi alapítólevél*től az 1530-as évek remek kódexeiig. A múlt megidézésén túl az a cél vezette a rendezőket, hogy a látogatók – főleg a fiatalok – művelődéstörténetünket megismerjék és újrarendőljék. Félezer év, a latin nyelvű oklevelek magyar szórványaitól a mindennapok írásbeliségéig. Mennyi féltett kincs, jeles férfiak, királyi kezek érintette ritka kötetek, tört pergamenlapok! A kiállításon a *Madonna gyermekkel* című szobor fogadja a látó-

gatót. Az arc törött, a kisdedet tartó kéz is. A fájó hiányt pótolja a valóság: kislát álomba ringató anya áll mellette. Az államalapító *Szent István* király és *Gizella* királyné képe az 1031-ben hímmzett koronázási paláston. A töredezett, ragasztott és sok helyen megvarrt *Tihanyi alapítólevél* (1055), egy térkép az erős sziklára épült városról; vitrinben *Anonymus* *Gesta Hungarorum*a. Lélegzet-visszafojtva jár-kel az ember a mély csöndben, a visszapergetett messzi századokban, a korhű tárgyakkal ékesített falak között. Máris itt van a legkorábbi fennmaradt magyar nyelvű szöveg: a *Halotti beszéd és könyörgés* (1195). Az ér-

telmezés kemény mondatai: „Látjátok feleim szemetekkel, mik vagyunk: bizony por és hamu vagyunk...” A második terem boltívei alatt a magyar nyelvű kódexirodalom (1440–1530) megmaradt darabjai. Középen két ódon szépségű könyv. A Jókai-kódex: legkorábbi könyvünk, rövid történetekkel *Szent Ferenc* és társai életéből. A másik a Jordánszky-kódex: az *Ószövség* első hét könyvével és a szinte teljes *Újszövséggel*. Nagy *Szent Gergely* pápa szobra fából (1477), a kassai templom főoltáráról, a *Miatyánk* felnagyítva, remek kalligrafikus betűkkel.

Hallhattunk a kolostorok szorgalmas kódexmásolóirol, a Nyulak szigetén élt domonkos apácák életéről, különösen is *Szent Margitról*, valamint a kódexeket másoló, kimagasló műveltségű *Ráskai Leáról*. Láttuk

Az első magyar bibliafordítás, az úgynevezett huszita Biblia három kódexben – a Bécsi, a Müncheni és az Apor-kódexben – maradt fenn. Képünkön a négy evangélium szövegét tartalmazó Müncheni kódex (1466) egyik oldala.

a legkorábbi bibliafordításokat, a Jókai-kódexet, imakönyveket. A magyar nyelvemlékek ugyanis két forrásból fakadnak: a jogi és az egyházi élet számára volt legelőször szükség írott anyagok készítésére. Végül csak felsorolásképpen: az első teremben a latin nyelvű oklevelekben szórványosan megjelenő magyar szavakkal találkozhat a látoga-

tó, a másodikban a magyar nyelvű kolostori irodalom kincsei, a kódexek vannak kiállítva. Mint Kalina Katalin elmondta, a kiállítás szenzációja, hogy ez alkalommal, itt a tárlaton „találkozik” először a *Bécsi*, a *Müncheni* és az *Apor-kódex*, vagyis az úgynevezett *Huszita Biblia*, az első magyar bibliafordítás. A kiállítás harmadik terme pedig azt mutatja be, hogyan önállósodott a magyar nyelvű irodalom, hogyan lett mindinkább a mindennapokban is használatos a magyar nyelv.

A tárlathoz honlap is kapcsolódik (nyelvemlekek.oszk.hu), a könyvtár továbbá a kiállításhoz csatlakozva a nyelvemlékek témakörében rendez tudományos napot a magyar kultúra napja alkalmából január 21-én. Az érdeklődőket ekkor többször tárlatvezetés, illetve előadások várják.

■ KÖHÁTI DÓRA

A „Látjátok feleim...” – Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig című kiállítás 2010. február 28-ig tart nyitva az Országos Széchényi Könyvtárban (Budavári Palota, F épület). Látható többek között a *Tihanyi alapítólevél*, a *Halotti beszéd és könyörgés*t tartalmazó 12. századi *Pray-kódex*, a 15. századi *Bécsi*, *Müncheni* és *Apor-kódex* vagy a 16. századi *Peer-kódex*. A kiállítás a könyvtár VI. emeletén tekinthető meg keddtől szombatig, 10 és 18 óra között.

Bizony felsorolni is hosszú lenne a ritka kincseket, foszló leveleket, imakönyveket... Eligazodni Magyarországon első nyomtatott térképén, megkeresni eleink porlepte lábnyomát. A következő nagyobb részek a magyar nyelvű irodalom az önállósulás útján s az *trott magyar nyelv mindennapi használatban* gyűjtőcímeiket viselik. Gyönyörű fatáblás prédikációgyűjtemények, a konvent pecsétje, síremléktöredékek, olajfestmény a napba öltözött asszonyról (1520); egy díszes ereklyetartó házi oltár, mondhatni „modern” triptichon az 1440-es esztendőkből. Másfél óra után, a Nyulak szigete Do-

monkos-rendi apácáinak törekeny könyveivel búcsúzó a kiállítástól. Fáradtan, de valami elmondhatatlan lelki gazdagsággal. *** *Nyelv.Emlék.Teremtés.* A magyar nyelv évéhez kapcsolódóan – a nyelvemlékeket bemutató tárlat kiegészítéseként – *Kazinczy Ferenc* emlékéhez illeszkedő kamarakiállítás is látható február 28-ig a könyvtár kézirat-tárában. Az értő szeretettel összeállított válogatás a Kazinczy-ereklyéken keresztül mutatja föl a nagy nyelvújító és a nyelvemlékek viszonyát. Okulásra és épülésre az új évszázadban. ■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Középiskolás tollforgatók figyelmébe!

Ma, amikor az interneten bárki nyilvánosságra hozhatja írásait, aligha becsülhetjük túl annak jelentőségét, hogy – kéthetente jelentkező *Ifjúsági oldalon* – az *EvÉlet* is fórumot kíván biztosítani az íráshoz kedvet érző, tehetséges fiataloknak. S hogy miért ne becsüljük alá a hetilapunk nyomtatott számaiban való megjelenés lehetőségét? Például mert az interneten bármi megjelenhet...

A tavalyi – „kísérleti” – évben még többnyire felnőttek (tanárok, iskolalelkészek és mások) tudósítottak iskolájuk eseményeiről, ám szeretnénk, ha 2010-ben elsősorban az egyházunk középfokú oktatási intézményeiben tanulók töltenék meg tartalommal az *EvÉlet* 12. oldalát (és nem is feltétlenül tudósításokkal).

Okulva az önálló újságként az 2007/2008-as tanév végére megjelent *Evangelikus diákÉlet* tapasztalataiból, nem kívánjuk „elő-

cenzúrának” alávetetni a nyilvánosságnak szánt írásokat – azok közvetlenül szerkesztőségünk e-mail címére (evelet@lutheran.hu) küldhetők a név, az iskola és az osztály feltüntetésével. Érdekünk, hogy mindig a legjobb, legérdekesebb írások jelenjenek meg a lapban, ezért bátran ígérhetjük, hogy nem leszünk részrehajlók. Viszont csak eredeti (másutt még nem közölt) írásokat várunk, és – hogy némi tétje is legyen a dolognak – minden közlésre érdemesített írásért és fotóért adunk egy-egy pontot a szerzőt „foglalkoztató” iskolának. A 2010. március 19–20-án a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégiumban tartandó *evangelikus diák-médiaműhely* után a sokatmondó sorrendet is időről időre közzé tesszük.

■ T. PINTÉR KÁROLY
főszerkesztő

Két megállónyi mosolyáradat

■ ADAMICSKA EDINA

A mai modern világ kulcsszava a rohanás. Rohanunk reggel iskolába, munkába menet; rohanunk délben ebédelni; rohanunk délután haza, boltba, a különböző elfoglaltságainkra, és rohanunk este is, alvás közben, hiszen az agyunk már képtelen kikapcsolni. Ez a rohanás okozza azt, hogy elmegyünk egymás mellett az utcán, nincs időnk arra, hogy pár jó szót szóljunk a másikhoz, sőt arra sincs időnk, hogy ha olyan helyzet alakul ki, netán segítségünk a másikon. A legnagyobb probléma az, hogy így arctalanná válunk nemcsak mások, de a magunk szemében is.

Ez az arctalanság „vágott pofon” két héttel ezelőtt a trolin. Éreztem, hogy egy kicsit más lesz ez a nap, talán az eső, a hideg vagy a korán kelés miatt. Tévedtem, egyik sem volt, teljesen másról volt szó. Ahogy felléptem a járműre, eszembe ötlött: tömegközlekedés – a nevében is benne van, tömegről van szó, mégpedig nem is akármilyenről. Néha már olyan nagyról, hogy levegőt is alig kapok, pláne akkor, amikor mintegy százötven ember akar felpasszírozódni egy maximum száz férőhelyes trolira.

A frász viszont akkor kerülget a leginkább, amikor a mögöttem álló korosodó úr tüsszentése tartalmát nem a zsebkendőjébe, hanem az én nyakamba helyezi el. Gusztustalan, ugye? Pedig ez majdnem mindennapos esemény, csak lehet, hogy épp nem úr, hanem hölgy, és nem tüsszentés, hanem lábön rúgás, lábra lépés a bosszankodást kiváltó ok. Viszont a már előbb említett napon még ezek a dolgok sem zavartak volna, teljesen más miatt lettem szomorú és mérges. Szóval gondolatban repülünk vissza oda, hogy felszállók.

Az nem is kérdés, hogy ülőhely nincs számomra, de hogy a nyolcvanéves néniem se legyen, az már felháborít. Gondolom, hátha egy mosollyal jobb kedvre deríthetem, mivel látom, hogy fortyog magában, teszem hozzá: jogosan. Szóval felé küldöm legmegértőbb, legszívme-

lengetőbb mosolyom, mire mit kapok? Egy grimaszt, méghozzá olyan grimaszt, hogy „hagyj engem békén”. Nem értem, mi lehet a probléma, talán nem szívmengetőre sikerült a szájhúzás, hanem valami másra? Tépelődésemből a mögöttem álló lökdövése ébreszt föl, miszerint le szeretne szállni. Ismét megpróbálom, felé is küldök egy mosolyt, egy más-milyet, egy elnézést kérőt, de a válasz ugyanaz, holott én nem ugyanazt csináltam. Már megint a grimasz.

Ezek után tényleg kezdek kicsit megijedni: mi van, ha csakugyan velem van a baj!? Töprengésemben odabotorkálok egy üres helyre, kinézek az ablakon, hogy még véletlenül se kelljen az arctalanokra néznem. Vicces, hogy az éppen hallgatott szám is a helyzethez illő. A *Lifthouse Where You Are* című száma az... na igen, hol vagytok!? Hol vagytok, arcok, mosolyok? És hol vagytok ti, emberek?

A mentő kéz egy kislány képében érkezik, aki a mellettem ülő székre huppan le. Szőke, göndör fürtjeiből, kéken csillogó, pajkos szemeiből csak úgy árad a szeretet és a melegség, és akkor a szájáról még nem is beszéltem. Két kis ajka csak úgy nevet, kacag a világra, vagy inkább a világon? Nem tudom, azt viszont igen, hogy rajtam kívül mindenki kerüli a „földi tündér” tekintetét, nevetését. Nem akarnak látni ilyen felhőtlenül boldog arcot, mert félnek, hogy elfelejtik gondjukat-bajukat? Hát én nem félek, visszamosolygok a kislányra, aki erre egy hangosat kacag, majd a következő megállónál leszáll.

Eddig tartott csak a mosolyáradat, két megállóig. Két megálló, ami körülbelül három és fél perc... mennyi minden történhet három és fél perc alatt: egy új úszásrekord megszületése, egy gyermek első lépéseinek megtétele, egy zeneszám, egy műsorajánló blokk, egy halálos baleset, egy popcorn elkészítése... és egy mosolyutazás, amihez ugyancsak elég három és fél perc, vagy ha úgy tetszik, két megálló.

A szerző a szegedi School of Business Szakképző Iskola újságíró szakos hallgatója.

Hívogató harangszó

■ MÉSZÁROS JOHANNA

Minden nagy ünnep előtt felcsendülnek a harangok az újpesti baptista imaházban, ilyenkor azonban a templomtorony harangja mellett egy kézi hangszerekből álló együttes is hívja az érdeklődőket Isten házába. Mert ahogyan a templom harangjának feladata, hogy az embereket Istenhez hívja, úgy az Újpesti Baptista Harangzenekar tagjai is ezt a célt szeretnék szolgálni ajándékba kapott hangszereikkel.

A hangszerek és a zenekar találkozása

Az amerikai Errol Simmons és felesége 1990-ben csatlakozott az Újpesti Baptista Gyülekezethez, és felajánlotta használatra kézi harangkészletét, amíg magyarországi missziómunkájuk ideje tart. Ha-

jinak, valamint magazint ad ki tájékoztatásukra.

Az Újpesti Baptista Harangzenekar készlete összesen harminchét harangból áll, melyeket tizenegy fiatal szólaltat meg – ez három oktáv

hangterjedelmet fog át. A hangszert a harangtest, a hozzá kapcsolódó rugalmas nyél és a harangban található nyelv alkotja. A hangszerek

utánnyomása is elkészült. Az együttes karácsony és húsvét idején ad önálló estet gyülekezetében, Újpesten. Előadásukban klasszikus szerzők harangátiratai éppúgy felcsendülnek, mint egyházi énekek feldolgozásai vagy kifejezetten harangokra komponált művek. A koncerteken a fiatalok kórusénekeket is énekelnek, a zene mellett pedig igei gondolatok, versek is elhangzanak, hogy kiemeljék a hangok üzenetét. Ezek az alkalmak minden évben sokaknak nyújtanak felüdülést, és segítenek készülni lélekben az ünnepre.

Az egyik legismertebb darab az *Amazing Grace* dallamának feldolgozása, amelynek története és szövege érdekes üzenetet hordoz. Az ének szerzője, John Newton egy rab-szolga-kereskedő hajó kapitánya volt. Egy útja során nagy viharba került, élete is veszélyben forgott. Kétségbeesésében Istenhez kiáltott,

marosan el is kezdődött a gyakorlás, a Simmons házaspár pedig hazatérésekor a gyülekezetnek ajándékozta a készletet. A fiatalokból álló zenekar tagjai cserélődtek ugyan azóta, de a szolgálat folyamatos. Az elmúlt húsz évben országghatáron belül és kívül egyaránt végezték missziójukat. Az ország több mint félszáz településén csendültek fel a harangok imaházakban, templomokban, művelődési házakban, idősok otthonaiban, nevelőintézetekben, kórházakban.

A harangok

A hangszereknek az Egyesült Államokban komoly hagyományuk van. Ott az 1950-es évektől sorra alakultak harangzenekarok gyülekezetekben, iskolákban, egyetemeken. Mára kiterjedt szövetségé szerveződtek, amely fesztiválokat, szakmai találkozókat, továbbképzéseket szervez tag-

többféle módon szólalhatnak meg, leggyakrabban a játékos kezében fogva vagy az asztalon, ütővel megütve csendülnek fel.

A harangok bronzöntvényből készülnek, hangmagasságuk a harangtest nagyságától függ. Miután a hangszerkészítők megmunkálnak egy-egy darabot, meghatározzák azt a pontját, ahol a legjobb hangzást biztosítja. Megjelölik és rögzítik ebben az állásban, majd ezt zenei és mechanikai vizsgálat is követi, mielőtt készletté alakítanák őket. A mesterek kezében a nyers bronz érzékeny, tisztá hangú hangszerré formálódik, a harangjátékosok kezében pedig Isten dicséretének eszközévé válik.

Mérföldkövek

A harangzenekar 2008-ban jelentette meg első CD-felvételét, amelyen tizenöt különböző stílusú és hangulatú ének található. Azóta az album

és megígérte, hogy ha megszabadítja, felhagy az emberkereskedelemmel. Megmenekülése után hálából írta ezt az éneket, élete további részében pedig anglikán lelkészként a lelkek megmentésén fáradozott. Az ő életét is bemutatja *A szabadság himnusza* című film, amely a rab-szolga-kereskedelem ellen vívott harcról szól.

A harangosok munkája figyelemmel kísérhető honlapjukon is, melyen képek is láthatók a szolgálatokról, bele lehet hallgatni a CD-felvételbe, és megtekinthetők a következő szolgálati alkalmak is, ahova nemcsak a templomtornyok harangjai hívják az érdeklődőket...

A szerző a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának ötödéves, kommunikáció–magyar szakos hallgatója

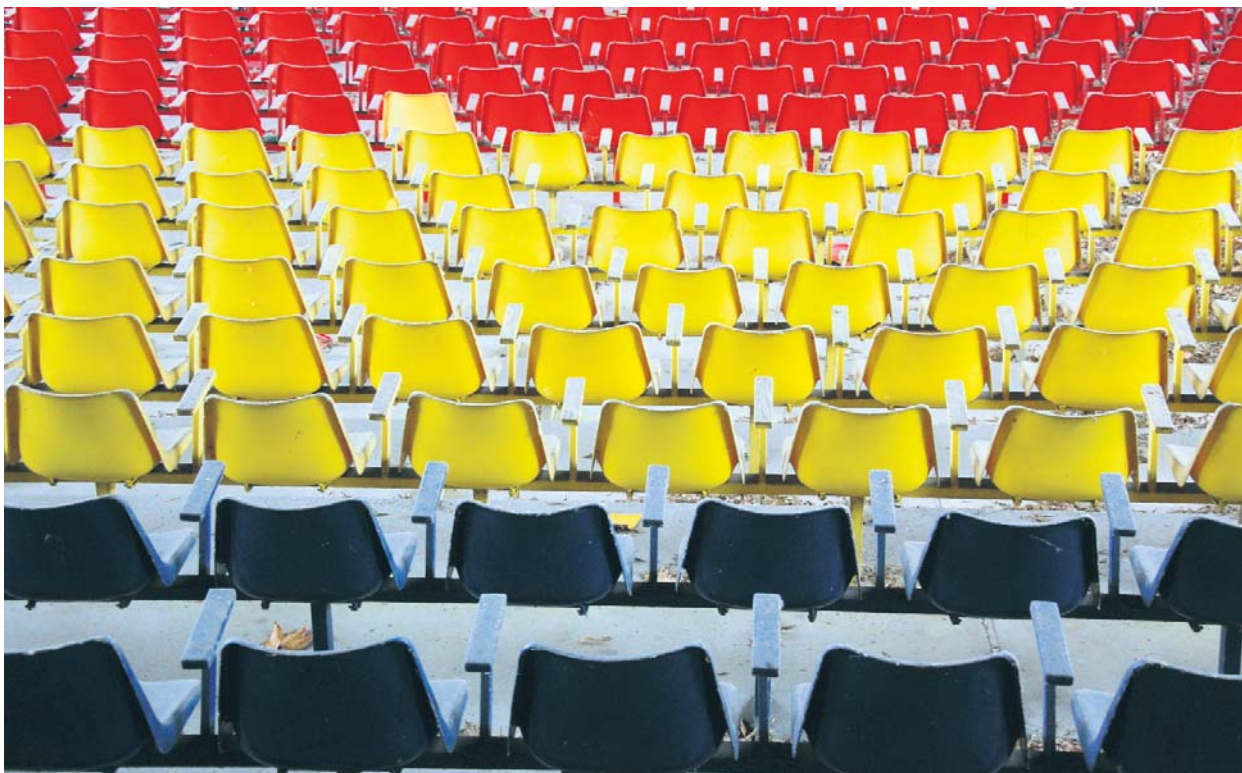

FOTO: MARTON ADAM

Az alábbi írás nem névtelen levélként érkezett, szerzőjének „beazonosítását” azonban magunk sem tartjuk szükségesnek. Mert bár az írói álnév nyilvánvalóan református testvéregyházunk egyik nyugalmazott erdélyi lelkipásztorát rejt, a „levelében” megfogalmazott gondolatok némelyike az Evangélikus Élet „presbiteri” oldalának olvasói előtt sem lehet ismeretlen... – A szerk.

Nemrégiben olyan istentiszteleten vettem részt, amelyen vendég lelkész szolgált. Az anyaország egyik egyházmegyéjének esperese, tehát egy többre bízást nyert pásztor hirdette az ígét.

Tizenöt perces prédikációja erősen kommentárszagú volt; úgy éreztem, beszéde úgy szálldosott a hallgatók feje fölött, mint lassú téli havazásban a hópelyhek, amelyek néhány pillanatra megpihennek a ruhákon, arcunkon, aztán ellillannak, nyomuk sem marad. Ennél is nagyobb baj volt, s számunkra, erdélyiek számára, meglehetősen szokatlan, hogy „egyházi beszédét” mondatról mondatra olvasta. Az olvasott prédikáció lecszerűen hat, nélküli mind a mondottak személyes átélését, mind a gyülekezettel való és nélkülözhetetlen szemkontaktust.

Mélységesen elszomorodtam. Ez lesz a jövő egyházának az útja? – kérdeztem magamtól. Nem csodálom, hogy tőlünk nyugatabbra egyre inkább kiüresednek a templomok. Ha odaát Magyarországon és még távolabb ezt nevezik „prédikációnak”, akkor lejárt annak az egyháznak az ideje, amely ezt és így gyakorolja.

A hirdetések aztán érdekesebbek voltak. A vendég lelkész elmondta, hogy gyülekezetének egy autóbusznyi csoportjával jött, s hogy énekel és szaval egy iskolásfiú, mivel ugyebár visszakapták az egyházi iskolát, és az nagyon szépen tevékenykedik. Majd szerepelni fog a gyülekezet dalárdája is, orgonakisérettel és anélkül, szólóénekekkel... meg minden, ami elképzelhető. Végül az egyik presbiter köszönti a helybéli gyülekezetet, és átadja a magukkal hozott ajándékokat. Ez mind sorra be is következett.

Örültem, hogy a tízévesforma kisfiú fejből énekel és szavalt, s a köszöntő szavakat mondó presbiternek sem kellett papírról olvasnia mondanivalóját. Sőt. Amit mondott, az teljesen egyszerű volt! Míg a lelkész úr a szószékről beszámolt a nőszövetség tevékenységéről meg arról, hogy őstől megindul az egyházi óvodájuk is, amelyet nagy befektetéssel, sőt: hitel felvételével építenek – a presbiter atyánkfia mindezeket nem tartotta szükségesnek megemlíteni. De elmondta, hogy miután az igehirdető a mai napra a *Bibliaalvasó kalauzban* előírt ótestamentumi textus alapján prédikált, ő a mai újszövetségi ige üzenetét szeretné átadni. Nem csak „szette volna” átadni, de sikerült is; úgy éreztem, szíven talált, és nem csak engem, hanem a gyülekezet egészét is.

Mindezt azért tartom szükségesnek most írásban rögzíteni, mert a történetek fölött volt min gondolkodni.

Elsősorban arra gondoltam, hogy ez a két ember mintha nem a maga helyén állna. Amit az igehirdető esperes-lelkész a szószékről prédikáció és tájékoztatás címen elmondott, az nagyon illett volna a gyülekezet gondnokának a szájába vagy a presbiter atyánkfia szájába, aki a „köszöntést” mondta. Amit pedig a presbiter testvérünk mondott, annak egyenesen a szószéken lett volna a helye, mert igazi igei, gyülekezetszerű üzenet volt.

Szerepcsere történt? Vagy talán nem ez az egyetlen eset, amikor az úgynevezett „laikus” nagyobb bibli-kussággal, több gyülekezetismerettel tesz bizonyosságot a hívők közössége előtt, mint a tanult, akadémiát végzett lelkipásztor? Valami nagy baj lehet a lelkészképzésünkkel, itt és „odaát” az anyaországban egyaránt. Viszont kevesebb gondot fordítunk

Lelkészképzés és „laikusképzés”

a presbiter munkatársakra, az úgynevezett „laikusképzésre”.

Első feladatként talán külön tanulmányt kellene írnom lelkészképzésünk fogyatékoságairól. (Nemrég egy tanulmányt már készítettem lelkipásztori szolgálatunk mai krízishelyzetéről.) Ma már egyre több hívő és gondolkodó ember jut el arra a felismerésre, hogy Kárpát-medencei teológiai intézeteink az ötéves tanulmányi idő alatt – sajnos, de így van – *nem a lelkipásztori szolgálatra készíteneek föl.*

Lehet többtucatnyi diszciplínát előadni, kollókviumokat és vizsgákat bevenni, a gyülekezeti szolgálatban az ifjú ember alig tud ezekkel valamit kezdeni. Aránylag jobb a helyzet ott, ahol legalább a gyakorlati teológiát komolyan veszik. Ehhez persze az is szükséges, hogy az e szaktárgyat előadó professzorok hosszabb időn át gyülekezeti szolgálatot végezzenek az egyetemi katedra elnyerése előtt. Személyes tapasztalatom, hogy annak idején minket is olyan professzorok tanítottak, akiknek jó része sohasem volt szórványlelkész, de egyáltalán falusi lelkipásztor sem. Elméleti tudást kaptunk, gyakorlati felhasználási mintát annál kevesebbet. Jórészt magunknak kellett az ösvényt kitaposni a reánk bízott lelkek felé.

Magyarországi tudós lelkipásztor barátommal is beszélgettem a kérdésről, aki egy darabig teológiai előadótanár is volt. Együttesen jutottunk arra a megállapításra, hogy a teológiák manapság inkább hivatalnokokat képeznek, mint pásztorokat. Amit nyugdíjasként helyettesítő szolgáltaim rendjén egy-egy gyülekezetben megfigyelek, az is ezt a ténymegállapítást igazolja.

A mai lelkipásztorok többsége, ha nem az autójával, magángazdaságával, a felesége vagy a fia névén működő használsruha-kereskedéssel to-

társadalom legkevésbé művelt rétegét fogják képezni. Nemcsak a teológiai tudományokban nem buzgókodnak („egy életre elég az, amit öt éven át a fejünkbe vertek”), de az általános műveltség, az emberismeret, a lélektan területén is igen elmaradottak. Csoda-e ha „egyházi beszédük” elszáll a hallgatóság feje fölött? Neha idéznek valamely nagy gondolkodótól, sőt igehirdetőtől vett mondat, hogy tájékozottságukat bizonyítsák. Odaillik, vagy nem illik oda – nem számít, fő a tudósság látszata. A szegény igehallgató aztán válogassa ki a búzaszemet a polyvából.

Dicsekvésre azonban bőven akad lehetőség. Van új épület, ismét van egyházi iskola, nyitunk óvodát, működik a cserkészcsapat stb. Csak-hogy mindez mellékajátás. A gyülekezetek elsősorban nem ezekért tartják fenn a lelkipásztori állást, hanem sajátosan az ige hirdetéséért. Ez a lelkipásztor legfőbb és ebben a minőségben ma még pótolhatatlan szolgálata. Ezen kellene a hangsúlynak lennie – és éppen itt van a legtöbb baj! Sajnos (nyugaton) ezért lépnek ki sokan az egyházból és (keleten) ezért üresednek meg a templompadok.

Valamit változtatni kellene. Mit ér a sok kurzusból tanult okos elmélet – gyakorlat nélkül? Mit érnek a felcsípett és alkalmanként idézett nagy gondolatok, ha gyakorlati alkalmazásuk hiányzik? Mihez kezd a falusi/városi lelkipásztor azzal, amit fél évtizeden át a fejébe sulykoltak?

Kedves mondóka jut eszembe. Amikor a francia nyelvet kezdtük izlelgetni, akkor mondogattuk tréfálkozva: „Papülapadon, lábánször, lekopott, demánó.” Olyan szép „franciásan” hangzik, bár természetesen nem francia mondat. Ma így mondanánk: „Pap ül a hivatalban, komputerezik, internetezik, a gyülekezet

lyes pasztoráció! Honnan is tudná a mai igehirdető, hogy van-e valamilyen hatása az igehirdetésének, s ha van, akkor milyen? A pusztá prédikálás buzgó pásztorolás nélkül még ötven százalékot sem ér!

Itt jön be a „laikusképzés”, valamint az egyetemes papság mindeddig komolyan nem vett kérdése. Pár évtizeddel ezelőtt egy értekezleten felvettem a presbiterek istentiszteleti szolgálatának a lehetőségét. Azt, hogy segédkezhetnének az úrvacsorai jegyek kiosztásában (különösen ott, ahol csak egy lelkipásztor van, és többen vesznek úrvacsorát, tehát időben hosszabb az istentisztelet). De lehetne bizonyos – az úrasztalától s nem a szószékről mondott – bizonyosságtételt is hallgatni gondnok vagy presbiter ajkáról. Sok tekintetben több gyülekezetismeretük van, mint nekünk. Mi csak ennyi vagy annyi ideje szolgálunk azon a helyen, az illető „laikus” testvér meg ott is született, mindvégig benne élt faluja életében, jó és rossz hagyományában stb.

Indokaimat a legtöbb kolléga elutasította. Volt olyan, aki egyenesen arra figyelmeztetett, hogy vigyázat, nehogy „lefütyüljenek bennünket a pályáról!” Mit mondhattam erre? Amelyik lelkipásztor csak úgy végzi a dolgát, hogy egy „világi” testvér bizonyosságtétele többet ad a hallgatóknak, mint az ő szószéki szolgálata, az meg is érdemli, hogy lefüttyüljék, és a kispadra ültessék!

Ma már folyik némi presbiterképzés. Hála érte Istennek, Magyarországon többéves kurzust jelent, évente előadandó tantárgyakkal, vizsgákkal és a képzés elvégzését igazoló oklevéllel. Erdélyben a Belmissziói Intézet keretében 2003-ban indult el valami hasonló képzési forma. Lehetne belőle valami – ha a munka részfeladatait vállaló lelkész

szöntötte a gyülekezetet. Mi volt az eredménye? Természetesen tudom, hogy Isten az, aki mindeneket az igazság egyetlen hiteles mérlegén mér le. De az emberi visszhang olykor ez volt: „Egy igehirdetőt vártunk, s íme, kettő érkezett!” A laikus szolgatárs bizonyosságtétele felért az én lelkipásztori szolgálatom értékével.

Figyeljünk fel a laikusprédikációra. És különösképpen azokra a testvérekre, akiknek nem volt módjuk teológiai tanulmányokat végezni *rendszeres, akadémiai formában*, de bibliaismeretük, s ismereteik gyakorlati felhasználása, egyéni életükre s a közösségre nézve való alkalmazása a palástos szolgatársak számára is példamutató.

Lelkipásztori szolgálatom rendjén, sőt már teológus-legátusként is, volt alkalmam teológiát nem végzett gyülekezeti előjáró bizonyosságtételt hallgatni. Minden ilyen alkalom nagy öröömre szolgált. És olykor tanúja lehettem olyan imádságnak is, amit az imádkozó nem könyvből tanult, nem imakönyvből olvasott – ereje és őszintesége azonban megrázó volt.

Be kell látnunk végre, hogy mind az igehirdetés, mind az imádkozás készsége a Szentlélek Isten ajándéka. Ezért könyörögtek így (könyv formájában is) az előttünk járók: *„Doce nos orare quin et predicare* – Taníts minket imádkozni és prédikálni! Ez nem azt jelenti, hogy azonnal adjuk fel az akadémiai igehirdető-képzést. De mindenképpen reformálni kell azt. Az örök isteni üzenet változatlan; ezt ismerni, tanulni kell egy életen át; a forma azonban mindig a ma emberét szíven találó kell, hogy legyen. Sajnos, a teológiai intézetek ehhez az utóbbihoz csupán minimális segítséget adnak.

A Szentírás mellett két alapvető munkát kellene lelkipásztoroknak és palástot nem viselő hívő munkatársaknak szüntelenül tanulmányozniuk. Az egyik *Klaus Douglass Az új reformáció* című, a Kálvin Kiadónál 2002-ben megjelent könyve; a másik *Papp Vilmos Az egyetemes papság* címmel 1997-ben ugyanott megjelent munkája. Itt a sok közül csak egy megszívlelendő gondolatot szeretnék aláhúzni: egy teológiai intézet nekünk nem elég (mint ahogyan a meglévő „hivatásos” lelkipásztorok számával sem lehetünk elégedettek, éppen a szolgálat komolyan vétele érdekében). De ha a mintegy négy-ötszáz erdélyi gyülekezetünkben akad tízszázaléknyi, hivatalát híven betölteni igyekező lelkipásztorunk, akkor azok mindenike egyszemélyes teológiai intézetté lehetne.

Milyen jó is lenne, ha az egyetlen intézetből az öt tanulmányi év után kikerülő ifjú munkatárs a „principálisától” tanulná meg a szolgálat *gyakorlati* végzését! Az egyetemes papság elvének milyen csodásan szép alkalmazása és megélése történnék meg mind a négyszáz vagy ötszáz egyházközségünk életében!

Valamit tennünk kell. Össze kell kapcsolni a lelkészképzést a laikusképzéssel. Nem szabad egyiket a másik fölé helyeznünk. Valahogy úgy vagyunk ezzel, mint az ige szóbeli hirdetésével és a sakramentumokkal. Egyformán meg kell becsülni a palástos és a palástot nem viselő hűséges szolgákat. És aki nem tartozik ezek közé? Azokat jó példánkkal és imádságunkkal kell oda-segítünk, hogy szolgálatukat híven betölthessék.

■ SZENTGYÖRGYI ÁLMOS

FOTO: NAGY BENCE

Mégis?!

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Jerabek-Cserepes Csilla

denciát mutat, ez pedig komoly hatás-sal van a biodiverzitás – vagyis a nö-vény- és állatfajok sokfélesége – csök-kenésére is. A választással az egyesü-let kapcsolódik a *biodiverzitás nem-*

FOTÓ: JERABEK-CSÉREPEŠ CSILLA

zetközi évéhez, melyet az ENSZ hir-detett meg. A kormányok által nyolc évvel ezelőtt tett ígéretet – hogy tud-niillik 2010-re jelentősen mérséklük a biodiverzitás csökkenésének ütemét – nem sikerült teljesíteni. Az ENSZ ezzel is figyelmeztet arra, hogy ez a fo-lyamat az egész emberiség jólétét veszélyezteti szerte a világon.

A hazai tájakra, értékekre összp-on-tosító Magyar Turizmus Zrt. évek óta kiemel egy-egy témát. A bor és gasztronómia, a zöldturizmus, a vi-zek, a kulturális turizmus éve után 2010 a *fesztiválok éve* lesz. (Ezek kö-zé illik az idén Szarvason megrende-zendő hetedik Szélrózsa találkozó is.)

És gondolhatunk személyes éle-tünkre is. Mi az, amit mindenképpen meg szeretnénk változtatni, mi az, amire mindenképpen oda szeret-nénk figyelni az új esztendőben? A

saját tapasztalataink, a híradások és a különféle környezetvédelmi kam-pányok, amelyekbe ma már „úton-útfélen” belebotlunk, ösztönözhetnek minket arra, hogy idén megpróbál-junk (még) *környezettudatosabban élni*: tudatos vásárlókká válni; csök-keneni és szelektíven gyűjteni az ál-talunk termelt hulladékot; lekap-csolni a feleslegesen égő villanyt; elzárni a csapot fogmosás közben; netán még a tömegközlekedéssel is megpróbálkozni...

Míg a tavaly év végi koppenhágai klímacsúcson a világ a nagyhatalmak vezetőinek döntéseit figyelte, egy – az ELTE Társadalomtudományi Ka-rának hírlevelében is közzétett – felmérés eredményei szerint az ame-rikaiak mintegy fele határozott a zöldebb életvitel mellett (ami az elő-ző évekhez képest közel tízszázalé-kos emelkedést jelent). A kutatás ta-lán legfontosabb része, hogy a meg-kérdezettek szintén több mint fele szerint „az egyén az, aki leghatéko-nyabban tud pozitív változást elő-idézni a környezetvédelem területén”. Sőt a legnagyobb részük úgy vélte, hogy „a napi rutinban alkalmazott egészen apró változtatások legalább annyira fontosak, mint a hivatalos, szervezett környezetvédelmi progra-mokban való részvétel”.

Persze korántsem dőlhetünk há-t-ra a karosszékünkben. Sok apró és sok nagy lépést kell még megten-nünk, hogy megtörténjék a valódi életmód- és szemléletmódváltás. E rovattal is ehhez szeretnénk hozzá-járulni a magunk eszközeivel. Míg két évvel ezelőtt általánosságban tekin-tettük át a gyülekezeti életben meg-valósítható, a környezettudatosabb életre ösztönző lehetőségeket, idén különösen azokat a gyülekezeteket, közösségeket szeretnénk bemutatni, amelyek hitükből és elhatározásuk-ból fakadóan lépést tettek az élhetőbb környezet megteremtése felé. Azért, hogy minden nehézség, buktató és negatív tapasztalat ellenére tegyük a dolgunkat. Mégis!

■ JcsCs

► Ezen a télen igazán megtapas-talhatjuk az időjárás szeszélye-it: hideg- és melegrekordokat, néha pedig napsütést, havazást és ónos esőt egy nap alatt. Re-ménység szerint 2010-re kitűzött céljaink, feladataink, az új évre tett ígéreteink és elhatározása-ink nem foszlanak semmivé úgy, mint a januári délelőttön gondos munkával felépített hóember néhány óra alatt...

Immár jó néhány éves gyakorlatnak tekinthető, hogy különböző egyesü-letek, intézmények, nemzetközi szer-vezetek az adott évben egy-egy probléma, annak megvitatására, illetve megoldási lehetőségeire összponto-sítanak. Az interneten böngészve is számos példát találunk erre.

A Fogyasztóvédelmi Egyesületek Országos Szövetsége és a Magyar Márkaszövetség kiemelt célja, hogy 2010 a *fiatalok éve* legyen a civil fo-gyasztóvédelemben, hiszen újabb és újabb nemzedékek lépnek a fogyasztók soraiba. Komoly kihívás a fiata-lok megszólítása: meg kell mutatni számukra, hogy minden egyes vásár-lási döntésüknek következménye van biztonságukra, egészségükre, jólétükre vagy éppen tágabb környe-zetükre nézve.

Az Európai Unióban 2010 a *szegénység és a társadalmi kirekesztés el-leni küzdelem éve* lesz. Habár a sze-génység és a társadalmi kirekesztés problémája Európában kevésbé sú-lyos, mint a fejlődő országokban, ettől függetlenül elfogadhatatlan. Ezért döntött az unió a szolidaritás, a társadalmi igazságosság és a befo-gadóbb társadalom iránti elkötele-zettség megerősítése mellett.

A Magyar Madártani Egyesület az „eltűnő madarak nagyköveteiként” a *fecskét* választotta az idei év *madará-nak*. Ugyanis a hosszú távú vonuló énekesmadarak veszélyeztetettebbek, mint más fajok. Európai állományuk az elmúlt évtizedben csökkenő ten-

ERŐS VÁRAK

Nyitra püspöki vára

Változik a világ. A 11. században a magyar uralkodó, *Szent István* a fel-vidéki Nyitra várába záratta ellen-szegülő unokatestvérét, a később megvakított *Vazult*. A 21. század-ban Szent István kései „utódját” a diplomáciában szokatlan módon készítették meghátrálásra a Felvidék új urai a trianoni rablóbékében meghúzott határon, megmutatva, hogy a valóságban – nem a brüssze-li bürokrata nyelvezetben vagy a bé-csi cukrászdás stílusú, hazug rek-lámkampányokban – mennyit ér a mindenhatónak elkönyvelt európai

uniós alapelv a határok átjárható-ságáról...

Mindezt ragozhatnánk tovább, de félő, csak szomorúság, mi több, keresz-tény értékeinkkel összeegyeztethe-tetlen, jóra nem vezető indulat törne elő. Reménykedjünk, hogy a Nyitra vá-rába vezető út legalább az egyszerű ha-landónak továbbra is járható. Az az út, mely a püspöki székváros leghangula-tosabb negyedébe vezet.

Az államalapítást megelőzően a város környékén több palánkvár állt. A szlovák eredetmítoszokban fel-bukkanó nyitrai központú fejede-

lemségek léte azonban korántsem tisztázott. Szent István itt alapított várépítést, mely kiemelt straté-giai jelentőségre tett szert a minden-kori királyi hercegek birtokaként.

Könyves Kálmán idejében az esz-tergomi érsekséghez tartozó terület önálló püspökséggé vált, nyitrai székhellyel. Kővára is ekkortól épült, és a 13. századtól egyházi kézbe került. Az erődítmény ma is álló falai az 1400-as évekre datálhatóak, jelenlegi for-májukat a 17. században nyerték el.

Az Árpád-korban többször ostromolták a várat. A török hódítás is érintette, bár az ország délebbi vidé-keihez képest elhanyagolható módon, hiszen az oszmánok 1663-tól mind-össze egy esztendeig tudták uralmuk alatt tartani. A Habsburg-ellenes mozgalmakból is kivette részét *Bocskai* és *Bethlen* hadműveletei révén.

Nyitra városa 1920-tól az egykori Csehszlovákia, a második világhábo-rú idején a fasiszta szlovák állam, majd a csehektől való búcsú után az önálló Szlovák Köztársaság része. Turisztikai fontosságát tekintélyes várfalai és bástyái, valamint egyházi épületei, római katolikus székesegy-háza és püspöki palotája adják.

■ REZSABEK NÁNDOR

A SZERZŐ FELVÉTELE

A hónap könyve – januárban a Luther Kiadótól 30% kedvezménnyel

Hullámhossz

Vásárolja meg a hónap könyvét kedvezményesen! Eredeti ára: 1600 forint.
http://bolt.lutheran.hu/
E-mail: kiado@lutheran.hu
Fax: 1/486-1229 • 1085 Budapest, Üllői út 24.

HIRDETÉS

A Duna Televízió *Isten kezében* című műsora január 23-án 12.05-kor kezdődő adásának címe: *Sem magasság, sem mélység...* Az Alföld végtelen szórványvilágában taposta a sarat *Keken András* evangélikus lelkész. Közben felesé-gével együtt gyermekotthont, árvaházat szervezett, hogy a nehéz sor-sú kicsinyeken segítsen. Miután a Deák térre, „az ország templomába” hívták lelkésznek, tömegek hallgatták igehirdetéseit. Amikor pályája leg-magasabbra ívelt, ő akkor is vállalta a mélység szolgálatát: a tomboló ter-ror közepette élete kockáztatásával mentette az üldözött zsidókat. A há-ború után pedig az egyház autonómiájáért szállt síkra egy ugyancsak lé-leklő rendszerben. Hitéért és az igazság érdekében vállalta az ÁVO fog-ságát, az internálótáborot és a legnehezebb fizikai munkát. Szerkesztő-riporter: *Erhardt Ágoston*. Rendező-operatőr: *Horváth Tamás*.

HIRDETÉS

Igazgatói pályázat

A Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) Országos Presbitériuma megbízásából az oktatási és iskolai osztály pályázatot hirdet *intézmény-vezetői* állás betöltésére.

Meghirdetett munkahely: a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium (1071 Budapest, Városligeti fasor 17–21.)

Képesítési és egyéb feltételek: egyetemi szintű pedagógus-oklevél; leg-alább 5 éves pedagógusi vagy egyetemi oktatói gyakorlat; vagy evangé-likus lelkészi végzettséget igazoló oklevél és legalább 5 éves, közoktatá-si intézményben szerzett oktatói, hitoktatói gyakorlat; evangélikus val-lás, 5 éve megfelel az egyházközségi tagság feltételeinek; konfirmáció, lel-készi ajánlás.

Juttatások, illetmény, pótlék, egyéb:

Az állás elfoglalásának ideje: *augusztus 1.*

A megbízás 6 évi időtartamra szól.

A pályázat benyújtásának határideje: *a megjelenéstől számított 30 nap.*

A pályázat elbírálásának határideje: *május 31.*

Juttatások: a közalkalmazotti törvénynek megfelelően.

A pályázatnak tartalmaznia kell: a pályázó jelenlegi munkahelyét, be-osztását; önéletrajzát; részletes szakmai életrajzát; az intézmény veze-tésére vonatkozó szakmai programját; szakmai helyzetelemzésre épü-lő fejlesztési elképzelését.

A pályázathoz mellékelni kell: a legmagasabb iskolai végzettségét iga-zoló irat(ok) hiteles másolatát; érvényes erkölcsi bizonyítványt; lelkészi ajánlást gyülekezeti lelkészétől, lelkész esetében az illetékes püspöktől; a konfirmációi emléklap hiteles másolatát vagy a konfirmáció igazolását.

Felvilágosítás a részletes pályázati feltételekről: MEE Oktatási és Is-kolai Osztály, 1085 Budapest, Üllői út 24., Kalina Katalin osztályvezető, tel.: 1/429-2035.

A pályázat címezése: MEE Országos Iroda Oktatási és Iskolai Osztály, Kalina Katalin, 1085 Budapest, Üllői út 24. A borítékra írják rá: „*Igazga-tói pályázat*”, és tüntessék fel az intézmény nevét is.

HIRDETÉS

Igazgatói pályázat

A Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) Országos Presbitériuma megbízásából az oktatási és iskolai osztály pályázatot hirdet *intézmény-vezetői* állás betöltésére.

Meghirdetett munkahely: Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola (9400 Sopron, Deák tér 51.)

Képesítési és egyéb feltételek: egyetemi szintű pedagógus-oklevél; leg-alább 5 éves pedagógusi vagy egyetemi oktatói gyakorlat; vagy evangé-likus lelkészi végzettséget igazoló oklevél és legalább 5 éves, közoktatá-si intézményben szerzett oktatói, hitoktatói gyakorlat; evangélikus val-lás, 5 éve megfelel az egyházközségi tagság feltételeinek; konfirmáció, lel-készi ajánlás.

Juttatások, illetmény, pótlék, egyéb:

Az állás elfoglalásának ideje: *augusztus 1.*

A megbízás 6 évi időtartamra szól.

A pályázat benyújtásának határideje: *a megjelenéstől számított 30 nap.*

A pályázat elbírálásának határideje: *május 31.*

Juttatások: a közalkalmazotti törvénynek megfelelően.

A pályázatnak tartalmaznia kell: a pályázó jelenlegi munkahelyét, be-osztását; önéletrajzát; részletes szakmai életrajzát; az intézmény veze-tésére vonatkozó szakmai programját; szakmai helyzetelemzésre épü-lő fejlesztési elképzelését.

A pályázathoz mellékelni kell: a legmagasabb iskolai végzettségét iga-zoló irat(ok) hiteles másolatát; érvényes erkölcsi bizonyítványt; lelkészi ajánlást gyülekezeti lelkészétől, lelkész esetében az illetékes püspöktől; a konfirmációi emléklap hiteles másolatát vagy a konfirmáció igazolását.

Felvilágosítás a részletes pályázati feltételekről: MEE Oktatási és Is-kolai Osztály, 1085 Budapest, Üllői út 24., Kalina Katalin osztályvezető, tel.: 1/429 2035.

A pályázat címezése: MEE Országos Iroda Oktatási és Iskolai Osztály, Kalina Katalin, 1085 Budapest, Üllői út 24. A borítékra írják rá: „*Igazga-tói pályázat*”, és tüntessék fel az intézmény nevét is.

